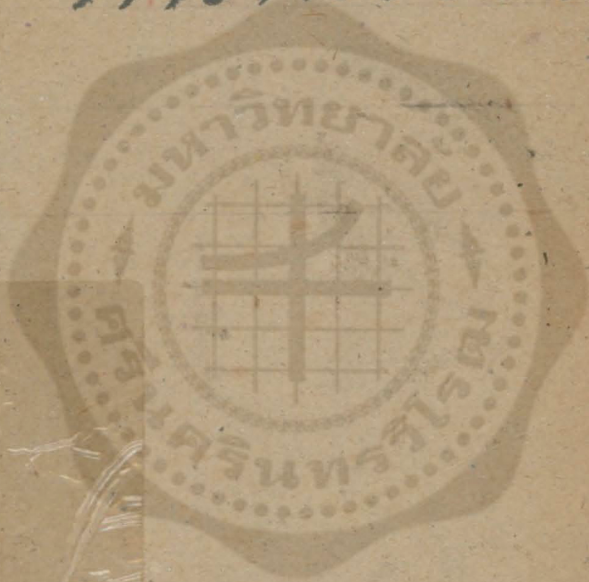

ห้องขจร

ตำราพิชัยสงคราม

ห้องขจร

อ

355.4

ด367(1)

ร.2

ตำราพิชัยสงคราม

ของ

กรมศิลปากร

21 ต.ค. 2543

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นางสนธิ์นรนาท

(ตลับ บุณยรัตพันธุ์)

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันที่ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๒

14426

คำนำ

ในงานสถาปนากิจศพ นางสนิทธรรณารถ (ตลับ บุญยรัตพันธุ์)
ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม กำหนดวันที่ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช
๒๕๑๒ นายพัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่ง
เป็นบุตร ได้มาติดต่อกรมศิลปากร ขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง
ตำราพิไชยสงคราม ของกรมศิลปากร เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานนี้
กรมศิลปากรยินยอมอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์

หนังสือเรื่องตำราพิไชยสงครามนี้ กรมศิลปากรมีต้นฉบับโบราณ
และสมุดไทยเก็บรักษาไว้ในหอสมุดแห่งชาติ หลายฉบับด้วยกัน
หนังสือเรื่องนี้ได้จัดพิมพ์เป็นเล่มครั้งแรกในงานพระราชทานเพลิงศพ
นายพลตรี พระยารามจตุรงค์ (เพ็ชร บุญยรัตพันธุ์) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙
โดยใช้ต้นฉบับที่จารลงในคัมภีร์ลาน ของเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิราช
(เวก บุญยรัตพันธุ์) บิดา นายพลตรี พระยารามจตุรงค์ (เพ็ชร
บุญยรัตพันธุ์) ซึ่งนางแวว บุญยรัตพันธุ์ ได้นำมาถวายสมเด็จพระเจ้า
บรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิศุภคินวศิษฎ์ และได้โปรดประทานมายัง
หอพระสมุดฯ เพื่อตรวจสอบฉบับโบราณกับฉบับสมุดไทย ในการพิมพ์
ครั้งนั้นได้พิมพ์ไว้ตามฉบับโบราณ เพิ่มเติมด้วยข้อความในสมุดไทย
ถึงตอนที่จบข้อความว่า “.....บริบูรณ์ทั่วถ้วนน่า อ่านแล้วจงจำฯ”
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงพระ
นิพนธ์ “ตำนานหนังสือตำราพิไชยสงครามคำกลอน” ให้พิมพ์ไว้ใน
ครั้งนั้นด้วย และได้ทรงบันทึกไว้ข้างท้ายว่า ยังมีต่อกอีก ในการจัดพิมพ์
ครั้งที่หกนี้ เจ้าภาพในงานสถาปนากิจศพ นางสนิทธรรณารถ (ตลับ
บุญยรัตพันธุ์) ประสงค์จะพิมพ์ข้อความต่อจากที่พิมพ์ไว้แล้วด้วย จึงได้

ขอให้เจ้าหน้าที่กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ตรวจสอบเพิ่มเติม กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ ได้ตรวจสอบสมุดไทยรวม ๗ เล่ม แล้วได้คัดเลือกเล่มที่มีข้อความและภาพเรียบร้อยให้พิมพ์เพิ่มเติมไว้ตามความประสงค์ของเจ้าภาพ ตอนที่พิมพ์เพิ่มเติมนี้ เป็นตอนที่ว่าด้วยกลศึก ๒๑ กลศึก และว่าด้วยแผนที่ตั้งทัพ สมุดไทยเล่มนี้มีประวัติแจ้งไว้ว่า หลวงวิจิตรถักดี มอบให้หอสมุด ฯ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๖๐ เริ่มข้อความตั้งแต่ “ผู้วันอาทิตย์.....” จบข้อความว่า “.....มโหรีมา ฯ” ต่อจากนั้นเป็นภาพแผนที่ตั้งทัพต่าง ๆ รวม ๑๗ ภาพ แล้วเริ่มข้อความว่า “ขอพระราชทานทูลเกล้า ฯ ถวาย.....” จบข้อความท้ายเล่มสมุดไทยว่า “.....ขอเดช”

อนึ่ง ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ ได้นำคำแนะนำในการพิมพ์ครั้งแรก พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ มาพิมพ์ไว้ด้วย และเจ้าภาพได้เรียบเรียงประวัติ นางสนทนนารถ (ตลับ บุณยรัตพันธุ์) ผู้วายชนม์ ให้พิมพ์ไว้ต่อจากคำแนะนำ

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลราศีทักษิณานุประทาน ซึ่งเจ้าภาพได้จัดบำเพ็ญอุทิศแด่ นางสนทนนารถ (ตลับ บุณยรัตพันธุ์) เป็นมาตุภูมิฐานธรรม และได้ให้พิมพ์หนังสืออันมีค่าออกเผยแพร่เป็นวิทยาทาน ขอกุศลทั้งนี้จึงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ นางสนทนนารถ (ตลับ บุณยรัตพันธุ์) ผู้วายชนม์ ประสบแต่อริยคุณมณูผลในสุคติสัมปรายภพ สมดังมโนปณิธานของเจ้าภาพทุกประการ เทอญ.

กรมศิลปากร

๓ มกราคม ๒๕๑๒

คำปรารภ

ในงานฉาบปกิฉศพคุณแม่ของข้าพเจ้า ซึ่งได้ปรึกษากับพี่ ๆ น้อง ๆ ถึงหนังสือแจกในงานอันเป็นประเพณีอุทิศส่วนดีของหนังสือให้เป็นกุศลบุญแก่คุณแม่ในสัปดาห์นั้น ต่างเห็นร่วมกันว่าตระกูลของเราเป็นตระกูลทหาร บรรพบุรุษทุกรุ่นได้มีส่วนช่วยในการธำรงรักษาเอกราช และความสงบภายในมาแล้ว แม้แต่ลูกของคุณแม่ พี่ชายใหญ่ก็ได้ไปในงานสงครามสมัยเอเซียบูรพา ตัวข้าพเจ้าเองก็ได้มีส่วนช่วยปราบปรามอยู่ในสงครามบ่อนทำลายขณะนี้ สมควรจัดพิมพ์หนังสือที่มีประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องทัฬหี อันอาจประยุกต์มาเป็นทางปฏิบัติได้ เพื่อความมั่นคงธำรงอยู่ของชาติก็จะสมสมัย เป็นกุศลกรรมทั้งยังจะถูกใจคุณแม่มาก หากท่านมีญาณวิถียะพึงทราบ เพราะคุณแม่ของข้าพเจ้าท่านเป็นนักสู้ตัวจริง ทั้งต่อสู้ชีวิต ต่อสู้ภัยอันตราย อันเป็นประวัติภายในครอบครัว ลูก ๆ ทราบกันดี ข้าพเจ้าก็นึกได้ถึงเมื่อครั้งเป็นนักเรียน จำโคลงบทลิลิตตะเลงพ่ายของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ได้ตอนหนึ่งว่า

“จงแจ้งแห่งเหตุเบื่อง	โบราณ
เป็นประโยชน์ยุทธการ	กล่าวไว้
เอาใจทหารหาญ	เร่งร้น อยู่หนา
อย่าระคนปนใกล้	เกลือกกลั้วลาดเขลา
หนึ่งรู้พยุหเสกไสร	สบสถาน
เจนจิตวิหยาการ	กาจเกล้า
รู้เชิงพิชัยชาญ	ซุ่มค่าย ควรนา
อาจจะรอนรณแผ้ว	แผกแพ้วพั้งหนี่”

อันเป็นหลักยุทธศาสตร์ของโบราณ ตามตำราพิชัยยุทธ์ ถ้าจะ
ถอดความโดยประยุกต์จะเห็นหลักการ ดังนี้

๑. มีการนำทัพดี	กล้าหาญ อดทน ไม่หลงผิด
๒. กำลังพล	การส่งกำลังบำรุงดี ขวัญทหารดี
๓. การข่าวดี	รู้กำลังและการเคลื่อนไหวของ
ข้าศึกทุกสถานการณ์
๔. มีความรู้ทางวิชาการ	หรือชำนาญในเชิงยุทธ์
๕. ทางยุทธการ	รู้จักวัดตั้งค่าย หรือนัยหนึ่งศูนย์
ทางยุทธการ

ซึ่งจะเห็นได้ว่า เป็นงานทางทหารของ เสธ. ๑, เสธ. ๒, เสธ. ๓, เสธ. ๔. ในปัจจุบันนั่นเอง เห็นได้ชัดเจนว่า ของเก่านั้นก็คือของใหม่ ยิ่งเก่ามาก ก็ยิ่งใหม่มาก จึงตกลงใจร่วมกันจัดพิมพ์ตำราพิชัยสงครามของโบราณขึ้น ด้วยเหตุประการนี้ ขอคุณผลเจตนาที่ลูก ๆ มุ่งมั่นให้ประเทศชาติของเรา ประสบความสงบสันติมีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองสืบไป อันหนังสือนี้อาจมีประโยชน์ แม้เทียบได้เพียงน้ำหยดเดียวในมหาสมุทรก็ตาม คุณแม่ที่รักของลูกคงถูกใจ และขอคุณกรรมนี้ จงเป็นผลแก่คุณแม่ของลูกในสัมปรายภพด้วยเถิด.

พัฒน์ บุณยรัตพันธุ์
ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี

๑๖ มกราคม ๒๕๑๒

นางสนทนรนาถ

(ตลับ บุญยรัตพันธุ์)

ชาตะ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๒๔

มรณะ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๑

ประวัติ

คุณแม่ตลับ บุณยรัตพันธุ์ เกิด ๓ ๙ ปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๒๔
ตำบลเสาชิงช้า พระนคร เป็นบุตร คุณยายพุ่ม และ คุณตาสาย

ในครั้งกระนั้นยังไม่มีนามสกุลใช้ ภายหลังประกาศพระราช
บัญญัติขนานนามสกุลแล้ว ทายาทผู้สืบสายต่างก็ตั้งนามสกุลวงศ์ของ
ตนขึ้น สายโตมีแต่ธิดาหรือไม่มีทายาท ชื่อสกุลก็ไม่ปรากฏ ฉะนั้น
เพื่อให้ลูกหลานได้ทราบเป็นทางสืบเสาะเครือญาติ จึงขอท้าวความไว้

คุณยายพุ่ม เป็นบุตรพระยาเกษมตรีรักษามีนิวาสสถานอยู่ริมแม่น้ำ
เจ้าพระยา (ตรงท่าเกษมติดกับธนาคารชาติในปัจจุบัน) ตำบลบาง
ขุนพรหม พระยาเกษมตรีรักษานี้ เมือยังมีบรรดาศักดิ์เป็นพระพิพิธ
โกศัยกับพี่ร่วมบิดามารดากัน ๓ ท่าน คือ พระยาเทพอรชุน (สืบสกุล
ว่า “สุนทรารชุน”) พระยาราชวรานุกูลและพระยาราชภักดี ร่วมกันสร้าง
วัด ได้รับพระราชทานนามว่า “วัดสามพระยา” ปรากฏมาจนทุกวันนี้

คุณยายพุ่มได้สมรสกับคุณตาสาย ข้าราชการฝ่ายราชทัณฑ์ สังกัด
ในพระยาราชรองเมือง แต่ชีวิตสมรสดำเนินอยู่ในระยะอันสั้น คุณ
ตาสายได้ถึงแก่กรรม ทั้งบุตรน้อยไว้ ๒ คน คือ คุณป้าพร้อม ศรีหงษ์
กับ คุณแม่ตลับ บุณยรัตพันธุ์

เมื่อคุณแม่ตลับเจริญวัยขึ้น คุณยายได้นำไปถวายตัวเป็นข้าหลวง
ในพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าจุฑารัตนราชกุมารี (สมัยต้น ๆ ของ
กรุงรัตนโกสินทร์นั้น บรรดาข้าราชการ, คหบดี ต่างชวนช่วยหาช่อง
ทางที่จะส่งธิดาเข้าไปอยู่ในกำแพงพระบรมมหาราชวัง เพื่อศึกษาขนบ

(๒)

ประเพณีและสรรพวิชาการอันควรแก่กุลสตรี ซึ่งเป็นแห่งเดียวเหมือน
วิทยาลัยสตรีในสมัยนั้น) ครั้นอายุพอสมควรจึงทูลลาออกมาสมรสกับ
ขุนสนิทนรนาถ (เพิ่ม บุญรัตพันธุ์) ซึ่งขณะนั้นมีสัญญาบัตรเป็น
นายรองสนิทมหาดเล็ก ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
บุตรจ่ารงค์ (กลั่น บุญรัตพันธุ์) แห่งกรมพระตำรวจหลวง (บุตรเจ้า
พระยาภูธราภัย) กับท่านเกษร (บุตรพระยาโชดิกกราชเศรษฐี-ทองจีน
ไกรฤกษ์) มีบุตรธิดา ดังนี้

น.ส. รำไพ บุญรัตพันธุ์

พันตรี พร บุญรัตพันธุ์

นายเทพ บุญรัตพันธุ์

ธิดา สันชีวิตแต่เยาว์วัย

นางรำพรรณ ตีรจินดา

นายพัฒน์ บุญรัตพันธุ์

นายไพศาล บุญรัตพันธุ์

นายภิญโญ บุญรัตพันธุ์

โดยทั่วไป คุณแม่เป็นผู้มีสุขภาพดีและแข็งแรง นอกจากจะปวด
ตามขาและเอวเป็นครั้งคราวอันเป็นปกติวิสัยของผู้ชรา ในระยะหลัง
เวลาปวดมักจะมีไข้และความคันโลหิตแปรปรวน ลูกๆ ได้รับหอมมา
รักษาทั้งที่บ้านและนำไปรักษาตัว ณ โรงพยาบาลหลายครั้ง ๆ สุดท้าย
ได้ถึงแก่กรรมด้วยความสงบ ณ โรงพยาบาลหญิง ตำบลพญาไท เมื่อ
วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๑๑ เวลา ๑๘.๐๐ น. รวมอายุได้ ๘๘ ปี

(๓)

ลูกทุกคน พอใครโตพอจะรู้ความ สิ่งแรก จะเห็นคุณแม่เหน็ดเหนื่อยตั้งแต่เช้าจนเย็น ส่วนมากถึงค่ำ โดยทำงานเพื่อคุณพ่อและลูก ๆ ๗ คน แม้มีคนอื่นช่วย คุณแม่ก็มิยอมละเลย ครั้นเมื่อลูกโต ๆ ไปหมกก็รับหลานคนนั้นบ้างคนนั้นบ้างมาเลี้ยง

คุณแม่เป็นคนขยัน มีฝีมือในการทำกับข้าว เพราะฝีมือทำกับข้าวของคุณแม่ ทำให้คุณแม่ต้องเหน็ดเหนื่อยมากขึ้น มักจะถูกขอร้องหรือบอกบุญบ่อย ๆ ซึ่งคุณแม่ก็เต็มใจรับช่วยโดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยทุกงาน

คุณแม่เป็นผู้โอบอ้อมอารีและเผื่อแผ่แก่ทุกคน จึงเป็นที่รักของลูกหลานและผู้ใกล้ชิด เมื่อคุณแม่มาจากไปจึงรู้สึกกังวลว่าเหว่ นับแต่นั้นลูก ๆ และหลานจะไม่ได้พบเห็นคุณแม่อีกแล้ว ขอกราบไหว้วิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณแม่ได้รับทราบไว้ด้วย ถ้าชาติหน้ามีจริง ขอให้พวกเราลูก ๆ ทุกคนได้เป็นลูกของคุณแม่ที่ลูกรักและเคารพทุกชาติไป

ขอกุศลผลบุญที่คุณแม่ได้สร้างสม รวมทั้งความดีที่คุณแม่หากอวยไว้ อีกทั้งแรงอธิษฐานของลูก ๆ จงกลั่นแคลให้วิญญาณของคุณแม่ไปสู่วิมานแห่งกุศล ณ สัมปรายภพ เทอญ.

บุตรธิดา

ประวัติ

คุณแม่ตลับ บุณยรัตพันธุ์ เกิด ๓ ๖ ปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๒๔
ตำบลเสาชิงช้า พระนคร เป็นบุตร คุณยายพุ่ม และ คุณตาสาย

ในครั้งกระนั้นยังไม่มีนามสกุลใช้ ภายหลังประกาศพระราช
บัญญัติขนานนามสกุลแล้ว ทายาทผู้สืบสายต่างก็ตั้งนามสกุลวงศ์ของ
ตนขึ้น สายใดมีแต่ธิดาหรือไม่มีทายาท ชื่อสกุลก็ไม่ปรากฏ ฉะนั้น
เพื่อให้ลูกหลานได้ทราบเป็นทางสืบเสาะเครือญาติ จึงขอท้าวความไว้

คุณยายพุ่ม เป็นบุตรพระยาเกษมตรีรักษามีนิวาสถานอยู่ริมแม่น้ำ
เจ้าพระยา (ตรงท่าเกษมติดกับธนาคารชาติในปัจจุบันนี้) ตำบลบาง
ขุนพรหม พระยาเกษมตรีรักษานี้ เมื่อยังมีบรรดาศักดิ์เป็นพระพิพิธ
โกศัยกับพี่ร่วมบิดามารดากัน ๓ ท่าน คือ พระยาเทพอรชุน (สืบสกุล
ว่า “สุนทรารชุน”) พระยาราชวรานุกุลและพระยาราชภักดี ร่วมกันสร้าง
วัด ได้รับพระราชทานนามว่า “วัดสามพระยา” ปรากฏมาจนทุกวันนี้

คุณยายพุ่มได้สมรสกับคุณตาสาย ข้าราชการฝ่ายราชทัณฑ์ สังกัด
ในพระยาราชรองเมือง แต่ชีวิตสมรสดำเนินอยู่ในระยะอันสั้น คุณ
ตาสายได้ถึงแก่กรรม ทั้งบุตรน้อยไว้ ๒ คน คือ คุณป้าพร้อม ศรีหงษ์
กับ คุณแม่ตลับ บุณยรัตพันธุ์

เมื่อคุณแม่ตลับเจริญวัยขึ้น คุณยายได้นำไปถวายตัวเป็นข้าหลวง
ในพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าจุฑารัตนราชกุมารี (สมัยต้น ๆ ของ
กรุงรัตนโกสินทร์นั้น บรรดาข้าราชการ, คหบดี ต่างชวนขวยหาช่อง
ทางที่จะส่งธิดาเข้าไปอยู่ในกำแพงพระบรมมหาราชวัง เพื่อศึกษาขนบ

(๒)

ประเพณีและสรรพวิชาการอันควรแก่กุลสตรี ซึ่งเป็นแห่งเดียวเหมือน
วิทยาลัยสตรีในสมัยนั้น) ครั้นอายุพอสมควรจึงทูลลาออกมาสมรสกับ
ขุนสนิทนรนาถ (เพิ่ม บุญรัตพันธุ์) ซึ่งขณะนั้นมีสัญญาบัตรเป็น
นายรองสนิทมหาดเล็ก ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
บุตรจ่ารงค์ (กลิ่น บุญรัตพันธุ์) แห่งกรมพระตำรวจหลวง (บุตรเจ้า
พระยาภูธราภัย) กับท่านเกษร (บุตรพระยาโชติกราชเศรษฐี-ทองจีน
ไกรฤกษ์) มีบุตรธิดา ดังนี้

น.ส. รำไพ บุญรัตพันธุ์
พันตรี พร บุญรัตพันธุ์
นายเทพ บุญรัตพันธุ์
ธิดา สันชีวิตแต่เยาว์วัย
นางรำพรรณ ตีรจินดา
นายพัฒน์ บุญรัตพันธุ์
นายไพศาล บุญรัตพันธุ์
นายภิญโญ บุญรัตพันธุ์

โดยทั่วไป คุณแม่เป็นผู้มีสุขภาพดีและแข็งแรง นอกจากจะปวด
ตามขาและเอวเป็นครั้งคราวอันเป็นปกติวิสัยของผู้ชรา ในระยะหลัง
เวลาปวดมักจะมีไข้และความคันโลหิตแปรปรวน ลูกๆ ได้รับหอมมา
รักษาทั้งที่บ้านและนำไปรักษาตัว ณ โรงพยาบาลหลายครั้ง ๆ สุดท้าย
ได้ถึงแก่กรรมด้วยความสงบ ณ โรงพยาบาลหญิง ตำบลพญาไท เมื่อ
วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๑๑ เวลา ๑๘.๐๐ น. รวมอายุได้ ๘๗ ปี

(๓)

ลูกทุกคน พอใครโตพอจะรู้ความ สิ่งแรก จะเห็นคุณแม่เห็นค
เหนื่อยตั้งแต่เช้าจนเย็น ส่วนมากถึงค่ำ โดยทำงานเพื่อคุณพ่อและ
ลูก ๆ ๗ คน แม้มีคนช่วย คุณแม่ก็มียอมละเลย ครั้นเมื่อลูกโต ๆ ไปหมด
ก็รับหลานคนนั้นบ้างคนนั้นบ้างมาเลี้ยง

คุณแม่เป็นคนขยัน มีฝีมือในการทำกับข้าว เพราะฝีมือทำกับข้าว
ของคุณแม่ ทำให้คุณแม่ต้องเหน็ดเหนื่อยมากขึ้น มักจะถูกขอร้องหรือ
บอกบุญบ่อย ๆ ซึ่งคุณแม่ก็เต็มใจรับช่วยโดยไม่เห็นแก่เหนื่อยทุกงาน

คุณแม่เป็นผู้โอบอ้อมอารีและเผื่อแผ่แก่ทุกคน จึงเป็นที่รักของ
ลูกหลานและผู้ใกล้ชิด เมื่อคุณแม่มาจากไปจึงรู้สึกวิงวุ่นว่า เหว่ นับแต่
นี้ลูก ๆ และหลานจะไม่ได้พบเห็นคุณแม่อีกแล้ว ขอกราบให้วิญญาณ
อันบริสุทธิ์ของคุณแม่ได้รับทราบไว้ด้วย ถ้าชาติหน้ามีจริง ขอให้พวก
เราลูก ๆ ทุกคนได้เป็นลูกของคุณแม่ที่ลูกรักและเคารพทุกชาติไป

ขอกุศลผลบุญที่คุณแม่ได้สร้างสม รวมทั้งความดีที่คุณแม่หาคอย
ไว้ อีกทั้งแรงอธิษฐานของลูก ๆ จงคลบบันดาลให้วิญญาณของคุณแม่ไป
สู่วิมานแห่งกุศล ณ สัมปรายภพ เทอญ.

บุตรธิดา

ตำราพิชัยสงคราม

คำนำ

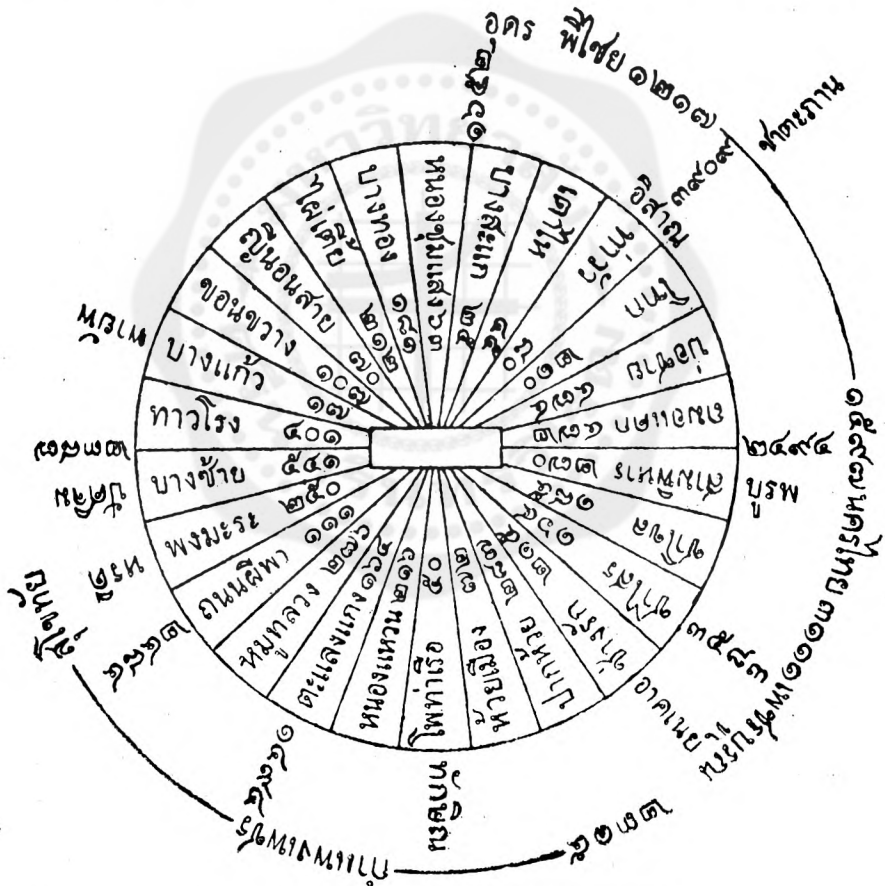
เมื่อพิมพ์ครั้งที่ ๑

หนังสือตำราพิไชยสงคราม คำนวณในสมุทเล่ห์นี้ พิมพ์จากฉบับเดิมของเจ้าพระยาศรีธรรมราช (เวก บุนยรัตพันธุ์) ผู้เป็นบิดาของนายพลตรี พระยารามจตุรงค์ นางแวว บุนยรัตพันธุ์ ผู้เป็นมารดา นำมาถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิ์คั่นวิศิษฎ์ ถวายทรงพระเมตตาโปรดรับจะจัดการพิมพ์หนังสือแจกช่วยในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยารามจตุรงค์ สมเด็จฯ กรมพระสวัสดิ์ฯ จึงประทานมายังหอพระสมุดฯ เพื่อให้สอบกับฉบับที่มีอยู่ในหอพระสมุดฯ เสียก่อน แล้วโปรดให้พิมพ์ตามอักขรวิธีที่จารไว้ในคัมภีร์ลานต้นฉบับ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่นักเรียนที่จะสอบสวนอายุของคำนวณนี้ ข้าพเจ้าอนุโมทนาในพระดำริ และเพื่อจะเพิ่มพูนประโยชน์แห่งพระดำรินี้ ได้เรียบเรียงเรื่องตำนานหนังสือพิไชยสงครามตามที่หอพระสมุดฯ ได้สอบสวนทราบความเพียงใด พิมพ์ไว้ด้วย.

ตำนานหนังสือตำราพิไชยสงคราม

อันหนังสือตำราพิไชยสงครามนี้ ปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดารกล่าวว่า “สมเด็จพระรามาธิบดี (พระองค์ที่ ๒) แรกให้ทำตำราพิไชยสงคราม” เมื่อปีมะเมียสัมฤทธิ์ศก (พ.ศ. ๒๐๔๑) และมีเค้าเงื่อนเป็นที่สังเกตว่า ดูเหมือนสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจะได้ให้แก้ไขหรือเพิ่มเติมตำราพิไชยสงครามของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ อีก

ครั้ง ๑ เห็นเค้าเงื่อนข้อนี้ ด้วยปรากฏแผนที่เมืองพิษณุโลกอยู่ในตำราพิไชยสงคราม แผนที่นั้นบอกระยะทางที่ได้สำรวจตั้งแต่เมืองพิษณุโลกไปถึงตำบลและเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ติดต่อกันโดยรอบทุกทิศ เห็นจะทำขึ้นเมื่อครั้งสมเด็จพระนเรศวรฯ ทรงครองเมืองพิษณุโลก ในเวลาเมื่อได้ทรงศึกษาทราบตำราพิไชยสงครามของพม่ามอญแล้ว จึงมาคิดชำระตำรา

แผนที่เมืองพิษณุโลกในตำราพิไชยสงคราม

พิไชยสงครามไทยให้ตีทันสมัย เช่นกระบวนใช้ปืนไฟใหญ่น้อยเป็นต้น
 ด้วยในสมัยครั้งสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ทรงแต่งตำราพิไชยสงคราม
 ยังหาชำนาญชำนาญการใช้ปืนไฟไม่ ภายหลังครั้งสมเด็จพระนเรศวร ๖ มา
 ก็เห็นจะมีการตรวจแก้และเพิ่มเติมตำราพิไชยสงครามอีก แต่หากไม่มี
 จดหมายเหตุปรากฏ เพราะบ้านเมืองก็ยังมิศึกสงครามต่อมา ความ
 จำเป็นต้องใช้ตำราพิไชยสงครามยังมีอยู่ไม่ขาด แต่ตำราพิไชยสงคราม
 ที่แต่งขึ้นหรือที่ขอบใช้กันในตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา เห็นจะเป็นไป
 ขอบข้างทางเชื่อนิมิตเวทมนตร์และอยู่ยงคงกระพันชาตรีเสียโดยมาก
 พาให้การศึกษาตำราส่วนซึ่งเป็นยุทธศาสตร์และยุทธวิธีเสื่อมลง ข้อนี้
 มีเรื่องปรากฏว่าเป็นเหตุอันหนึ่ง ซึ่งเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าซ้ำอีก

มาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้ ปรากฏว่าได้มีการตรวจชำระตำรา
 พิไชยสงครามครั้ง ๑ เมื่อในรัชกาลที่ ๓ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหา
 ศักดิพลเสพย์ เป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ได้ทรงชำระ แกลง
 ความไว้ในบานแผนก ดังนี้

“วัน ๒ ๖ ๘ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๘๗ ปีระกานักสัตวสัพทศ (พ.ศ.
 ๒๓๖๘) เพลาเข้าโมงเสศ พระบาทบรมนารถพิตร์ สมเด็จพระ
 พุทธเจ้าอยู่หัว กรมพระราชวังบวรสถานมงคล เสด็จออก ณ พระที่นั่ง
 ศิวโมกชพิมานโดยบุรพาภิมุข ทรงสมათานเบญจศีลแล้ว ถวาย
 สังฆภัตตาณแก่พระภิกษุสงฆ์เป็นวาระพระวินัยมุณี วัดอรุณราชธาราม
 เป็นประธาน มีพระราชปริหาณคำหว่า พระพิไชยสงครามสำหรับ
 ราชณรงคนี้ ท่านที่เป็นทศปาโมกข์อาจารย์ ผู้รู้คัมภีร์พรหมสาครทาง
 ไสยเวท หากจนวนร่อยกรองตกแต่งไว้ ก็เพื่อจะให้เป็นที่ทานุทิศ

ประโยชน์แก่พระมหานครอันใหญ่อันเป็นที่ตั้งแห่งบรรพพุทศาสนา ตามลำดับกระษัตริย์สืบ ๆ กันมา อาจารย์แต่ก่อนผู้รู้คัมภีร์สาตราพระพิไชยสงครามนั้นมีมาก ทุกวันผู้ซึ่งจะรู้หนังสือเล่มมรดกถอยลงไม่บริบูรณ์
 หนึ่ง ผู้ซึ่งจะมีเพียรเล่าเรียนศึกษาก็หาผู้ที่จะบอกให้รู้พิสดารไม่ พระราช
 ดำหรับพระพิไชยสงครามในหอหลวงเป็นอันมาก ก็มีอยู่เป็นหลายฉบับ
 จำลองคัดต่อ ๆ สืบกันมาพื้นเพื้อน ชำกันบ้างผิดกันบ้าง ลางฉบับต้น
 ต้องกันปลายผิดกัน ลางฉบับปลายต้องกันต้นผิดกัน ไม่เป็นหมู่
 เป็นเหล่า หาเป็นอันฉบับหมวดกองไม่ ชุณพลผู้ภักดีจะกระทำการฉลอง
 พระเดชพระคุณต่อสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวจะไว้ชื่อในแผ่นดิน มีเพียร
 อุตสาหะจะศึกษาอาศัยตามตำหรับเล่มที่พึงจะรู้เป็นอันยาก จึงมีพระราช
 บันทูลคำหาทูลสั่งพระจำวน้องยาเธอ พระองค์เจ้าวสุริยวงษ^(๑) ให้จัดเข้า
 ทูลล่องธูลพระบาทที่มีสติปัญญาชำระคัมภีร์สาตราพยากรณ์ทุกชนลาง
 วิธีวิชาไมยมนต์เลขยันต์เลอาถันไม้ข่มนาม แลพระราชพิธีข่มนามที่
 พยุหะฉลาคในการเรียบเรียงถ้อยคำแลธรรมคุณภาคออกเป็นสยามภาค
 ได้ จะให้ชำระพระราชตำหรับพระพิไชยสงครามให้ถูกต้องเป็นหมู่
 เป็นเหล่ามิให้พื้นเพื้อน ให้เห็นรู้ง่าย โดยหวังพระราชหฤทัยประสงค์
 จะได้สืบกระษัตริย์อันจะดำรงพื้นพิภพปริมณฑล พระราชศรีมาณาจักร
 พระมหานครศรีอยุธยาอันใหญ่ แล้วจะได้เป็นที่ตั้งมั่นแห่งพระบรรพพุท
 ศาสนา กว่าจะถ้วน ๕๐๐๐ พระวษา ทั้งจะสงเคราะห์ปกป้องสมณ
 พราหมณาจารย์ ทวยราษฎร์ให้ได้ซึ่งความสุขด้วย ใช้พระไทยจะอุสาหะ
 ด้วยโลกมุข โทสมุข โมหมุข นั้นหามิได้ ตั้งพระไทยจะดำรงพระพุท

(๑) เป็นพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ ๑ ต่อมาได้เป็นกรมหมื่นสวัสดิวัย ครั้นถึงรัชกาล
 ที่ ๔ เลื่อนเป็นกรมหลวงพิเศษศรีสวัสดิ์สุขวัฒนวิชัย

[๕]

สาสนาถ้ายเดียว ผลิตานิสงส์การพระราชฐะนี้ ขอให้เป็นบัจจัยแก่
พระนิพพานในอนาคต พระตำหรับพระพิไชยสงครามนั้นจะได้ปรากฏ จุจ
หลักศิลาอยู่ต้นกล้วยสาน

พระเจ้าน้อยยาเธอรับพระราชปริหาณ จัดข้าทูลออกธูลีพระบาท
ผู้มีสติปัญญาได้พระยานำเรอบริรักษ์ จางวางมะหาดเล็ก ๑ พระมหาวีชา
ธรรม จางวางราชบัณฑิต ๑ หลวงลิขิตปรีชา เจ้ากรมอาลักษณ์ ๑
หลวงสุธรรมมาจารย์ ๑ พระโหราธิบดี จางวางโหรพระราชวังหลวง ๑
พระเทวะโลกย์จางวางโหร ๑ หลวงญาณเวท ๑ หลวงไตรเพท
วิไศรย ๑ ขุนโลกย์พรหมपालักรม ๑ รวม ๙ นาย พระเจ้าน้อย
ยาเธอเป็นแม่กอง

ครั้น ณ วัน ๕ ๖ ๘ คำ ปรีะกาสัพทศ พร้อมกัน ณ พระที่นั่ง
พุทธาสุวรรณร์ หลวงลิขิตปรีชาเจ้ากรมอาลักษณ์ เชิญพระตำหรับพระ
พิไชยสงครามข้างที่ออกมา เป็นพระสมุทพระราชตำหรับ ๑๔ เล่ม ให้
ลงมือจับชำระสอบสวนกัน ที่พื้นเพือนวิปลาค้างกันกึ่งกาตกแต่ให้ถูก
ถ้วน แล้วขึ้นกราบทูลพระกรุณาทุกเวลาเสด็จออกถวายสังฆภัตทาน
ทรงฟังธรรมเทศนาเข้าเย็น ภา้อพระทัยบ้าง ทรงชำระวงกาคัดแปลงบ้าง
โปรดให้ออกมาเรียบเรียงชำระใหม่บ้าง แต่ได้ชำระพระตำหรับพระ
พิไชยสงคราม ณ ๖ ๘ คำ จุลศักราช ๑๑๘๗ ปรีะกาสัพทศ จนถึง
ณ วัน..... จึงสำเร็จ ให้คัดส่งเข้าไว้ข้างที่ฉบับหนึ่ง ไว้ ณ หอ
หลวงฉบับหนึ่ง”

ถ้าว่าตามความสันนิษฐาน เห็นว่าหนังสือตำราพิไชยสงครามตั้ง
แต่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ทรงแต่งขึ้นแล้ว คงจะมีฉบับสืบมาทุก

เมื่อแต่อ้ายเหตุ ๒ ประการคือ เป็นตำราซึ่งมักปกปิดกัน ด้วยถือว่า
 สำหรับแต่ผู้ซึ่งจะเป็นนายทัพนายกองอย่าง ๑ กับอีกประการ ๑ เป็นสมัย
 ซึ่งยังไม่มีวิรัชพิมพ์หนังสือ ฉะนั้นที่มีอยู่จึงน้อย ใครจะคัดลอกได้ฉบับ
 บริบูรณ์แห่ง เป็นเช่นนั้นมาแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ครั้นกรุงศรี
 อยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึก ต้นฉบับหนังสือตำราพิไชยสงครามที่มี
 บริบูรณ์ เช่นฉบับหอหลวงเป็นต้น ก็เลยสูญ เหลืออยู่แต่ฉบับที่มี
 ผู้คัดลอกไว้ได้แห่งละเล็กน้อย มักเป็นตำราที่แต่งใหม่ในปลายสมัย
 กรุงศรีอยุธยาเป็นพื้น เมื่อมารวบรวมในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จึงมักซ้ำ
 กันและกันเพื่อน ดังกล่าวในบานแผ่นของสมเด็จพระบวรราชเจ้า
 มหาศักดิ์พลเสพลย์ แม้ตำราพิไชยสงครามที่รวบรวมชำระครั้งนั้น เป็น
 หนังสือกว่า ๑๐ เล่มสมุดไทย เดียวกันไม่มีแห่งใดที่จะบริบูรณ์ครบ
 จำนวนสักแห่งเดียว

เมื่อพิเคราะห์ดูตัวเรื่องในหนังสือพิไชยสงครามเพียงที่มีปรากฏ
 อยู่ ดูเหมือนตำราเดิมจะแบ่งเป็น ๓ แผนก คือว่าด้วยเหตุแห่งการ
 สงครามแผนก ๑ ว่าด้วยอุบายสงครามแผนก ๑ ว่าด้วยยุทธศาสตร์
 และยุทธวิธีแผนก ๑ การถือนิมิตต์ฤกษ์ยามและเลขยันต์อาถรรพศาสตร์
 ก็จะมีมาบ้างแล้วแต่โบราณ แต่มาเชื่อถือกันแก่กล้าขึ้นในตอนปลาย
 สมัยกรุงศรีอยุธยา ตำราพิไชยสงครามที่ปรากฏอยู่จึงเป็นตำรากุณิมิตต์
 ฤกษ์ยาม และทำเลขยันต์อาถรรพศาสตร์เสียโดยมาก ตำราการรบพุ่ง
 และอุบายสงครามเหลืออยู่แต่ที่เก็บใจความแต่งเป็นกลอน สำหรับ
 ท่องบ่นให้จำขึ้นใจอย่างเช่นที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้.

[๗]

ต้นฉบับตำราพิไชยสงคราม ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
วชิรญาณวรมหาเถระ เมื่อเอามาสอบกับฉบับที่มีอยู่ในหอพระสมุดฯ
เห็นตรงกัน แต่ฉบับหอพระสมุดฯ ยาวกว่าฉบับที่ได้มา จึงได้ให้
คัดมาพิมพ์ต่อท้ายไว้ด้วย

อนึ่ง เจ้าภาพได้เรียงประวัติผู้มรณะถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
ไว้ ได้ประทานมาพร้อมกับต้นฉบับตำราพิไชยสงคราม จึงได้พิมพ์ไว้
ต่อคำนำนี้.

กรรมการหอสมุดฯ ในกุศลบุญราศีกิจนิพนธ์พาน ซึ่งเจ้าภาพ
งานศพ นายพลตรี พระยารามจตุรงค์ ได้บำเพ็ญเป็นบัตติทานมัยใน
วาระนี้ด้วย.

ทำ ณ หอพระสมุดฯ สภานายก

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕

พระบวระพิไชยสงคราม

ตำรับไฉย

๖๖ นโมนมัสตวาย อิศวรนารายณ์
อันเปนปิ่นโลกีย์
ขอพระศรีสวสดีจงมี เตโชไชศรี
กัจจวิบัตินานา ประสิทธิวาจา
ตำนานญโโบราณสืบมา ประสทธิวาจา
ประเสริฐให้เชียวชาญ สำหรับทหาร
เราท่านร่ำเรียนชำนาญ
จะร่ำจะเรียนสืบไป
ศรีสวสดีมเตโชชัย เรื่องฤทธิภาไกร
สำหรับพิไชยสงคราม
นพพระบาทนารถทรงนาม นพโลกย์ทั้งสาม
มีอาจเปรียบปุนปาน
ท้าวไทชีห์โองการ พลเรือนทหาร
รับสั่งใส่เกล้าเกษรา
จักแจงแต่งพยุหโยธา พลช้างพลม้า
อีกพลรบครบครัน

จัดทหารชาญเข้มแข็งขยัน	เร่งรัดเลือกสัน
ผู้ไว้วางใจแค้นแค้นการ	
เกณฑ์ไว้ให้เสร็จโดยวาร์	สำเนียงเสียดสาร
ให้รู้การศึกษาทุกอัน	
ปืนใหญ่หน้าไม้แก้ทัน	ใหญ่น้อยจงสัน
ให้เลือกแต่ล้วนอย่างดี	
แหลนหลาวทวนง้าวทาวจรี	กันถักหัตถ์
ทั้งโล่แลหนี่เขี้ยวชาญ	
อาลักษณ์รับพระราชโองการ	นอบน้อมทูลสาร
แล้วลงลิขิตบักใจ	
นบนาทรรนารถกลาไคล	สั่งแถมหาคไท
นายเวนสาลาโดยมี	
กำหนดกฎเกณฑ์บาญชี	เร่งรัดสัศัต
หมายบอกจงทั่วทั้งหลาย	
พระหลวงขุนหมื่นพันทนาย	ทั่วทั้งสองฝ่าย
ทหารพลเรือนชุกกัน	
นาหมื่นลงมานาพัน	ให้ชุมนุมกัน
จงพร้อมศาลาลูกขุน	
กิดอ่านราชการปองปุน	มอบเลกประมุข
กัณนั้นจะได้เท่าใด	

ไพร่หลวงสมนอกสมใน
ให้จ้จ้งเสร็จซ้ายขวา

กิดควนตราไตร

เมืองเอกโทตรีจั่ว
เข้ามาจ้งทุกกระทรวง

มีตราให้หา

เจ้าพญาแลพญาพระหลวง
ก็มาอเนกเนื่องนอง

หัวเมืองทั้งปวง

อาลักษณ์แต่งทัณฑ์พลฉลอง
แลยกกระบัตร์เกียกกาย

ตั้งเป้นายกอง

ปีกบ้องกองเล่นภุสสาย
ทั้งพวกรถนา

ช้างม้ามากมาย

นมัสศุอารียุตา
โบราณราชอันมี

ผู้แต่งตำรา

ถ้าว่าเมืองใดก็ดี
เสวยสมบัติสรวรยา

ท่านท้าวจักรี

จะใช้อำมาตเสนา
ไปราชการสงคราม

ผู้มีปัญญา

หาโชคเพลว้นยาม
ผู้ไปยุทรจตฺเจริญไชย

ให้เลือกเอานาม

ถ้าว่าชะตาผู้ใด
ผู้ผ่านพิภพโลกา

ให้คุณท้าวไทย

ให้คุณทั้งเมืองพารา
แลได้ทั้งโขกจตุรง

ขับในชะตา

กิดอ่านแคว่นการมันคง
ไปยุทรชานะสงคราม

ผู้ปรีชาขง

ปรราชศัทรูเกรงขาม
ประสิทธิเดชมหิมา

ไชยเยชฌูงาม

ทั่วทุกประเทศนানা
จตุรงค์เรือรบไป

ภพพระเดชา

ถ้าว่าชะตาผู้ใด
บเปนคุณในสงคราม

จตุรงค์บ่หมีได้

ศึกเศียนศัทรูปขาม
เขาชคมีได้ก็จำไป

ใช้ไปสงคราม

ราชการอย่าได้ไว้ใจ
อย่าทำให้เสียราชการ

เปนนายกองใหญ่

ให้ตั้งสวัสดิ์เปนประธาน
จงเที่ยงอย่าแปลกทำตาม

ลบบวกขุนหนาน

เอาเศศให้ต้องคว้ยนาม
ทั้งยุกกระบัตร์เกียกกาย

นายกองสงคราม

นายทับนายกองทั้งหลาย
เอาเศศให้ต้องตำรา

ขุนหารบวทนาย

ได้ส่วนผู้ไถ่จงตรา
ให้ถ้วนทั้งแปดพระองค์

กำลังเทวา

เอาคนการตั้งลง
มาบวกด้วยเกินอันตรา

อินทรีย์อันปลง

เอาพิศยี่สิบเจดตำรา
ตั้งไว้อย่าได้นิ่งนาน

บวกเพิ่มเกินมา

สามลบคือแก้วตรีการ
ในพระบารมีตา

เอาสามสิบหาร

ถ้าเศษลดต่ำลงมา
คือพระเนวะหรรณ

เอานพเทวา

หานไปอย่าให้เศษสูญ
ผิสูงเร่งให้ลบลง

ถ้าต่ำบวกหนุน

ได้เศษผู้ใดมันคง
ให้ตราตั้งไว้จงดี

เศษนั้นประสง

เศษหนึ่งชื่อครุฑปักฉี
พยักฆนามมहिมา

เศษสองธิบัติ

เศษสามสี่ห้านามราชา
นุภาพชื่อราชสีห์

เศษนี้ฤทธา

หานไปได้เศษทุกที
นั้นชื่อสุนัขนาม

ผู้ได้เศษสี่

เสศห้าสมณชีพรามณ
พฤตศบคิอาจารย์

ชื่อมุสิกะนาม

เสศหกนายกองผู้หาร
สถิตในป่าพงพี

อชันนามสถาน

เสศเจตเยวราชอันมี
คือสีกระบี่หฤณมาน

นามนาควิติ

เสศแปดคือพระยาขสสาร
แลอยู่ในป่าหิมวัน

มีฤทธิ์ห้าวหาร

ลบววกุณหานอย่าผัน
เปนศรีสวัสดิคิมงคล

ทำตามชอบธรรม

มีไชยไค้ชะเลยเกิดผล
อย่าเพี้ยนฉบับโบราณ

แต่งช้างแต่งพล

ให้นายกองพลสถาน
แต่โดยฉบับมีไชย

ลบววกุณหาร

ไค้เสศในกองผู้ใด
อันชอบด้วยนามแก่กัน

เปนมิตรสบไสม

มัทยัคสจชื่อโดยธรรม
จงเปนมิ่งมิตรอันเดียว

คิดอ่านด้วยกัน

พร้อมคิดพร้อมการนับเฉียว
ชอบการราชกุมาร

เข้าคิถกลมเกลียว

ผู้เสศหมิต้องคว้ยนาม	ปราบเสี้ยนสงคราม
ซัดซ้องปล่องมิตี	
บริวารวอระราชมีสีร์	เคชะ ^๕ ทงน
ก็เกิดสวัศติมงคล	
มีไชยไค้ชะเลยเกิดผล	เสศพญาล
มิชอบบังเหตุใจเอง	
กาลมรณะอะริเกรง	พิโรธกันเอง
จะเกิดพยาธิบสบาย	
พรักพรากจากกันทั้งหลาย	ให้เร่งชวนชวาย
ผ่อนผันเอาเสศจงดี	
ช้างม้าให้ได้นามศรี	สำหรับผู้
ประกอบให้ชอบชวนใจ	
หนึ่งโสทป็นบักภพไตร	โองการใช้ไป
ให้ปราบเสี้ยนศัตรู	
ให้เร่งอ่านเขียนเรียนรู้	ถ้าแม่นศัตรู
มาตังจะไกลไค้ผจญ	
ให้แต่งตั้งทัບขุนพล	ยี่สิบเบ็จกล
ตำหรับอันกล่าวโดยมี ฯ	

ว่า
 ๑ กลหนึ่งฤทธิ กลสีหจักร กลลักษณะซ่อนเงื่อน กลเดือน
 กำบัง กลพั้งผู้ผา กลม้ากินสวน กลพวนเรือโยง กลโพงน้ำบ่อ

กลพ้อช้างป่า กลพ้างากิน กลอินทรพิมาน กลผลาญศัตรู กลชูพิศ
 แสดง กลแข่งให้อ่อน กลยอนภูเขา กลเฝ้าให้ผอม กลจอมปราสาท
 กลราชปัญญา กลฟ้าสนั่นเสียง กลเรียงหลักยืน กลเป็นพระราม ฯ

๖ โหราสาตพิไชยสงคราม มีแจ้งทุกนาม

จงเรียนให้รู้แ่งคน

ให้แ่งทวยหารชาณกนัล ฌรงค์ปลอมปน

องอาจไปลาตลอดบุญ

ทับค่ายฝ่ายศึกศัตรู เข้ามาตั้งอยู่

ที่นั่นจะเป็นนามใด

มีเขาจอมปลวกตันไม้ ตันหนึ่งสูงใหญ่

นามครุฑธ้อย่าได้อางนาง

ถ้าตั้งแนวป่าริมทาง นามพยักขโดยปาง

เสียงบีบประเปรียงเวียรวัน

ผู้ไม้สามตันเรียงวัน ภูเขาหิมวัน

จอมปลวกอันใหญ่มหิมา

ตั้งนี้อจารธธา พิปรายตำรา

ชื่อสี่ห้าราชนามสถาน

ใกล้บ้านแทบทางโบราณ สุนัขหัวหวาน

ตั้งรายแทบทางซึ่งไป

ใกล้คลองห้วยแม่น้ำไหล	บังคับซื้อไว้
ว่านากคนามโดยการ	
กินโพรงปลวกหล้าอาหาร	มุสิกนามสถาน
ตำแหน่งมุสิกอาสรัย	
กลางทุ่งฝูงเนื้อเคยไศล	แสดงตำนานใน
กำหนดว่าซื้ออชันาม	
ถ้าหญ้าแกมไม้ไผ่หนาม	อาจารย์แนะนำ
กษากณาอาไศรย	
แปดนามตำราอันไพ	มุลกล่าวแต่ใน
มหาพิไชยสงคราม	
กล่าวไว้ให้รู้จักนาม	ผู้ใดทำตาม
จะเกิดสวัสดิ์แก่เรา	
ให้คู่กับเราทับเขา	ถ้าทับเขาเบา
เอาฤทธิ์หนักทับทวี	
จงเรียนอาจารย์วิทธิ	ให้เสร็จจำกัร
นโมกำหนดพญากร	
จงมีความเพียรสังวร	สังวัทยาายกลอน
อันกล่าวให้สิ้นเสรจกล	
ตั้งทับให้เป็นมงคล	ข้าศึกยกพล
มาตีเข้าแพ้แก่เรา	

ถ้าพลเขามากโดยเคา
เขาแพ้แก่เราง่ายตาย

เราน้อยกว่าเขา

ทำตามฤกษ์ยามท่านทาย
หมิตายจกลับได้ก็

บุญเรามากหลาย

เงินทองวังวัดศกคศิริ
บำเหน็จในการสงคราม

แก่เราผู้มี

จงเพียรราชการอย่าขาม
อย่าขาดจรรู้ควรผจญ

เข้ายุทธสงคราม

ความรู้เรียนให้ยิ่งคน
ท่านเท่าจะเลี้ยงโดยธรรม

อาสาจุมพล

เลี้ยงทั้งพวกพ้องเผ่าพันธุ์
จกีนบสันเหลือตรา

พระราชรางวัล

ชื่อต่ออรรราชราชา
จะเลี้ยงรักษาทุกประการ

ฝูงไทเทวา

ดำหรัศตรัสใช้การงาน
ทุกคำเข้าอย่าลืมน

กราบถวายมัตการ

อย่าคบคนพาลอักษุศล
อย่าทำสนิจจณ

ใจมั่นทุรชน

ชื่อต่อเจ้าชีพเปณธรรม
จะแพ้อำนาจแก่เรา

ไกรนี้กร้ายมัน

ถือวาจาสำล้เนา	ความเทจอย่าเตา
จะมีอำนาจๆไทร	
เรากินเข้าแดงผู้ใด	อาษาท้าวไท
ทำตามฉบับโบราณ	
แต่ก่อนบุญการ	ท่านสร้างสมภาร
มามากอะเนกยิ่งยง	
จึงเสวยสมบัติศุภผล	เพราะเทพนิมิต
เปนเจ้าแก้วพท้งหลาย	
ถ้าใครคิดโหดหันตาย	ประหยัคอย่าคลาย
อย่าหมิ่นเกรวชกิจการ	
บำบัตอันตรายอย่าพาล	เอาเชษฐบุล
ปกเกศเกล้าคลาไคล	
แม่นฆ่าศึกเสี้ยนจองไทย	มันอัปราชัย
นิยมให้กลัวเอง	
อันทหารคุดใจนักเลง	ภอใจทำเพลง
คิดสืตี่เป้าขั้บร่า	
ทวยหารเกลวักล้าจ้งจำ	เรียนเปนลำน่า
สืบทกจงตามตำรา	
อย่าถือประทุษฐุคลาตกลา	สีกสาตำรา
จงเพียนให้เจนปากไจย	

เข้ศึกรบค่ายเมืองโค	ต้องภักดีไท้
จะไชยชำนะสงคราม	
รู้ไว้อย่าไขเหื่อความ	ใครใครเรียนถาม
จึงมีเมตตากฤณา	
เพียงนัภอสดับปัญญา	อันผู้ปรีชา
ความรู้ฤๅสิ้นแก่ใคร	
ครันไ้ร่ำเรียนเขียนไว้	สืบบุตรหลานไป
เปนผลประโยชน์กลปา	
เทวามนุษยครุทธา	นาคาสุรา
สรรพเรณูจำเรณูทุกประการ	
อย่าไ้ด้นินทาอาจารย์	ท่านผู้ปรีชาญาณ
นิพนท์ให้ชอบทางธรรม	
ขัดทั้บตรวจตรวจจักกัน	โยธาพลชั้น
ทั้งเครื่องอาวุธศาสตรา	
ตรวจคุุททหารโยธา	พลกษัตริ์
ทั้งพลรบครบครัน	
ปืนใหญ่น่าไม้เขตขัน	ดาบตั้งเกาทัน
ทั้งโล่หัตถ์นุแหลนหลาว	
กล้องสลั้หอกขั้ทวนยาว	มุนนายเร้งป้าว
ให้มาจงพร้อมมูลกัน	

หาโชคเพลาเดือนวัน	ให้ชอบนามสรรพ
องศาติคาราศรี	
ฤกษ์โหรฤกษ์ลมปัตวิ	สกุณาสกุณี
ร่อนร้องรมเวหา	
ยกไปตามเกลศนาคา	อย่าแปรภักตรา
ไปตรงสุรินทราหู	
เหนเมฆเคลื่อนมาเปนมุ	เปนครูปเมรุ
อย่ายกฤกษ์นั้มนรนา	
ช้างม้าสารอกเลือตมา	ผู้คนจุลา
กลอศบทุตรวิจลจากกาย	
นิมิตรต้งนี้มากหลาย	อาจารย์ทำนาย
ประหยัจะแพ้ศัตรู	
พั้าร้องลมต้งเปนมุ	ตรงหน้ามาสู่
ต้งนี้อย่าให้ยกพล	
ช้างม้าต้งเต้นอลวล	อีกทั้งฝูงคน
เถียงกันวิวาทวุ่นวาย	
เหนนุ่นผ้าขาวแล้วกลาย	กลับเปนม้าลาย
ผ้าเขียวแลม่วงแกงดำ	
นิมิตรนี้มิต้งจำ	เร่งทำตามคำ
อันกล่าวอย่าไปโดยเขา	

เงาหัวเงาตัวหายเงา
ผืนนิวกัฏเทกเอง

กระบอกน้ำเหล้า

หอกดาบแหลนหลาวเป็นเพลง
บังเหตุหลกลุ่ยตกลง

พลัดจากมือเอง

อาศุกตายอยู่กลางตง
ยุบาทเบื่องปลายดิน

อย่าได้จ้านง

ต้นไม้ล้มอยู่กลางดิน
ค่านีรช้างรากอย่าคลา

อย่าได้คูหมื่น

สกุณร้ายบินประจมา
ให้งคอย่าฟังบทธจ

ห้ามอย่ายาตรา

นิมิตรรบเป็นสถาพร
หาฤกษได้คัจงไป

จงกผันผ่อน

ฤกษคมีสวสค์มีไชย
จะได้ฆ่าศึกเรวพลัน

ลมพัดหลังไป

รูปจรเข้สองซอกกัน
มีไชยจะได้ภารา

ได้ลาพครามครัน

เหยี่ยวกาแรงแรงรอนตามมา
กาแรงแรงจะได้แย่งกิน

คนกชอค์สา

ฟ้าร้องเบื่องหลังไถยิน
โยยั้งจะเรื่อฤทธา

นิมิตรให้ภิญ-

เหินเมฆเคลื่อนกลุ้มเวหา	ทิศหลังโศภา
ธงฉัตรพิพาทอำพล	
ศัตรูป่ายแพ้ภูผผล	เกิดสวัสดิมงคล
นิมิตรเลิศเรืองรอง	
ไถยินแตรสังขระฆ้องกลอง	ยกไปตามสนอง
ฤกษ์ดีประเสริฐทุกอัน	
สมณชีพราหมณพลชั้น	ช้างม้าตามกัน
ฤกษ์ดีเร่งให้ยกไป	
ผู้คนเอาของมาให้	บอกความจริงใช้
บเท็จแต่ล้วนความดี	
ไปเร็วจะเรณูสวัสดิศรี	เสวยสุขอยู่ดี
เกษมสนุกนิหรรษา	
ถ้าฝั่งบินฉาบไปมา	เร่งยกโยธา
จะได้ไพร่พลโดยจง	
ทัพหน้ากล้าหารยวดยง	ไปรณรงค์
จะปราบศัตรูอันตราย	
เคียรพลมนทกชำนาญ	ขุนพลองค์ทหาร
ให้ยืนคชาโดยฉกรรจ์	
ประทับสรรพทวยพลชั้น	ยืนช้างแปรรพร
ภักตรไปตามเกลดนาคา	

ยื่นข้างให้พิจารณา
 ยাত্রาให้ไต่ถามศึฯ

๑๑ เมฆเคลื่อนทึ่มาร
 ลาถึงทักขิณศรี
 สันแสงบสนุแสง
 ย่ายกพยุพพล
 เมฆมาแต่ทิศนั้น
 เมฆหม่นนั้นกินไกล
 จักได้ไชยชำนะ
 สำฤทธิประสง
 ด้เมฆแลเคลื่อนมา
 บุรพกลั่มรังศรีโอง
 เมฆมาแต่ทิศนั้น
 คีนถอยจากอัมภร
 ล้นฆ้องแล้วโบกธง
 ถ้ายุทธจะไชยา
 เมฆมาทักขิณทิศ
 จำเรณูฆ้องแลธงไชย
 เมฆมาแต่ทิศนั้น
 แม้เมฆนั้นคีนมา

กุเมฆเคลื่อนมา
 อุตฤทธิษะอุ่มสี
 เข้ากลั่มเคลื่อนพระสุริยล
 ไปแจ่มแจ้งยังม้วนนท
 จะพลันแพ้จะเสียไชย
 หมิทันบังพระสุริยไส
 ให้ล้นฆ้องคำเนินธง
 สุฤทธิเรืองณรงค์
 ประสิทธิสารุโดยใจ
 แต่ปาจิเมทิศไป
 อย่าเพื่อยกพลาการ
 หมิทันบงรวิวร
 ไม่บดบังพระสุริยา
 จัตุรงค์พลากลา
 วุทธิโดยมโนโน
 อัครปีตะอะโนไท
 ชะนะแท้อย่าสงกา
 หมิทันกลั่มระวิวา
 อย่าเพื่อยกจะเสียการ

เมฆมาแต่บุรพทิศ
 กลุ้มดวงพระสุริยาน
 เมฆมาแต่ทิศนั้น
 ถอยคืนมาทิศจาง

สติยประจิมโดยวาร
 บนายแสงให้ยกธง
 หมิท้นกลุ้มเข้าในวง
 อย่ายatraจะไภยยันต์ ฯ

๑๖ อาจารย์กล่าวไว้โดยบัน
 ย่อมมีอยู่สิ้นทุกคน
 คือพัดเข้าออกในตน
 ก็พึงสังเกตอาตมา

ฤษณนอกนั้นอัน
 ตรีร้ายเหตุผล

ลมเดินจงพิจารณา
 กล่าวฝ่ายลห้านาที

เหตุพัดซ้ายขวา

ปลงปลอควิหังคี
 ฤษณนั้นสวัสดิมีไชย

อาโปปัตถวี

พัดตามเกลศนาคาไศล
 จะได้นิกรโยธา

เร่งให้ยกไป

อาจารย์กล่าวไว้โดยตรา
 อเนกนานุประการ

ลมในอาตมา

ถ้าออกเบื่องซ้ายเปรมปราน
 นามเรียกจันทกระลา

ยุรยาตรอย่านาน

ผลมออกโดยเบื่องขวา
 ท่านห้ามอย่าให้ยกพล

คือสุริยกระลา

ออกซ้ายมูลสวัสดิ์มงคล	อาวุธของตน
จกมข้างซ้ายมีไชย	
ออกขวาอย่าตราไป	ถืออาวุธไว้
ในหัตถ์ข้างขวาแบบชู	
ผลมออกเสมอสองประทุ	อาวุธถืออยู่
ทั้งสองหัตถ์ยืนยัน	
ธนูปืนนำไม้เกาทัน	กุมสองมือขยัน
แล้วยืนให้มั่นคงตรง	
ชี้ข้างอัศิศรตัวยง	สองหัตถ์มั่นคง
กุมขอแลเครื่องสาตรา	
มณฑกเดินพลโยธา	ชุมทวยอาษา
มาลองให้รู้เทมใจ	
แล้วให้ปลุกสาลาไชย	ฉัตรเทียวธงไสว
ทั้งทูปแลเทียนชวาลา	
ใบศรีเจดชั้นนั้นมา	บูชาเทวา
อารักษ์เสื่อเมืองทรงเมือง	
โยธาพลทหารนองเนื่อง	ลาพระเสื่อเมือง
ไปปราบศัตรูอันหาร	
ครั้นแล้วให้แต่งเพดาน	สำหรับคชสาร
จงสรรพทั้งเครื่องอาษา	

พระสงฆ์อันทรงศีลา	ให้อารธนา
พระพุทธรูปเป็นประธาน	
ตั้งน้ำวงค้ายโองาร	จำเริญในการ
พระปริตให้ไ้สามวัน	
เมื่อยุรยาตราไปพลัน	ถวายบังคมกัน
พระบาทสมเด็จพระเจ้า	
เอน้ำล้างบาทบาท	ใส่เหนือเกษา
น้ำชุบพระแสงภูบาล	
กรทำสัตยาธิศถาน	กินแล้วกราบกราน
มาสระเกษเกล้าเกษา	
กษสารถัวอาจอาชา	อีกเครื่องสาตรา
มาตั้งพร้งพร้อมโดยมี	
เทียรทูปคันธเครื่องใบศรี	โดยการวิธิ
ทำขวันรศน้ำพุทธมนตร์	
จึงจับเอาค้ายมงคล	ใส่เสียนขุนพล
ใส่ช้างแลม้าทุกตัว	
จบบาทช้างม้าใส่หัว	ใส่เกล้าของตัว
จงธิดารเสี่ยงทาย	
ให้ว้คุณพ่อแม่หญ้ายาย	ผู้เฒ่าทั้งหลาย
อุปัชฌาชีตนาจารย์	

กระทำภวันทนการ	ขอพรพิสาร
พิเลศประสิทธิทุกวัน	
ไต่ฤกษ์ลั่นฆ้องสำคัน	ปีกลองรุ่มร้น
ให้โห่สำเนียงเกรียงไกร	
ยกพลเตียรคาชปืนไฟ	ให้โบกธงไช
หน้าช้างสำคันยาคตรา	
เมื่อคำนินพลไกลคลา	พลคอชัควา
พลร้ถาแจจล	
ยุรยาตรตามทางไพรสนต์	ถึงที่ชอบกล
ให้หยุดนิกรโยธา	
เร่งตรีตรองพิจารณา	ต้องนามตำรา
จึงตั้งพรพลลาภูมิไช	
ตั้งตามเกลศนาคลงไป	อย่าแปรภักตรไคล
คออสุรินทราหู	
อย่าแปรหน้าต่อมฤตยู	เหมือนแถ่ราหู
ท่านแรงท่านร้ายเหลือใจ	
ช้างม้าเครื่องราชมะโนไม	ยืนที่เกรียงไกร
กระบวนชนบตามกระทรวง	
แต่งทหารให้ครบทั้งปวง	ป้องกันพลหลวง
ลูกหาบตักไม้ทำค่าย	

ตัดให้ไ้จ้งมากมาย	ทวยหารทั้งหลาย
ช่วยปกช่วยป้้องกันมา	
บันทึกตยคิตด้วยโหรา	คุณควรรชะตา
วางลักษณจันท์ฤทธขงจตี	
ยกเสาเอกตงทวารศรี	ล้นหม้องสามที
ให้ทันฤทธขยามเวลา	
ต้งค่ายคูบ้อมคูหา	ลงขวากหนามหนา
สนามเพลาะภูลชันใน	
นอกในอาถลป้กันไภย	ฝงลงจงไ้
ป้้องกันฆ่าศึกศัตรุ	
แล้วให้พิจารณาตุ	ปลุกเป้นที่อยู่
สารภุมเทพเทวา	
วักเส้นสังเวยเทวา	ท่านจะกรุณา
อำนวยสวัศตสมพอง	
แตงออกตระเวนด้อมมอง	ซ้ายขวาเป้นกอง
เดินเกยวระหวัดตามกัน	
ครันค้ำกองเพลิงเรีงรัน	แมวเซาผลัดกัน
นวยฉาบรวบรัคัมคเอา	
ผู้คนในค่ายฝ่ายเรา	กองเพลิงนั่งเฝ้า
สองชันผลัดกันนั่งยาม	

ปีกป้องกองกระเวนห้ามปราม	ผู้คนไอจาม
สำเนียงครงกรนหลบนอน	
ปืนใหญ่นำไม้ธนูศร	ชาวช้างอัศตร
ไล่เขนแลเครื่องสาตรา	
เปนหมู่ทุกชั้นกันมา	ศึกปนปลอมมา
อ้ออิงจงอาจับปล้น	
อย่าให้โห่ร้องนี่น	ถ้าโจมตีชน
แต่งออกให้ครันทีเอา	
ครันทีได้ฤกษ์ยามเช้า	จะเดินพลแล้ว
ให้แต่งทหารจงดี	
สามหอกเจดหอกโดยมี	กองร้อยจรัส
หน้าหลังระวังอย่าไกล	
สามหอกเค็ดตามกันไป	ฆ่าศึกน้อยใช้
จงช่วยกันจับเอามา	
กองร้อยเร่งหนุนอย่าคลา	ทหารกองหน้า
รุกรันเร่งตีประนัง	
นายกองแต่งกลอย่ายัง	ทหารกองหลัง
อย่าช้าแบ่งช่วยโดยมี	
แบ่งรักษาค่ายน่าที่	ทำเนียบอันมี
ตำราน่าที่กองหลัง	

ศึกมาถ้ำพอกำลัง	เกลื่อนกล่นอย่างยัง
ให้เร่รุกรันไล่เอา	
ถ้ำเหนืมามากโดยเคา	อย่ารุกรันเขา
ตำริเร่งป้องกันตัว	
ป้องกันอย่าได้เกรงกลัว	ให้ทำแกตัว
ประจุกพญาราชสีห์	
จงคุกคามวาทิ	ใจคังยักษิ
จะเข่นจะฆ่ากินคน	
โกรธแล้วคลายหลังบัตคน	อ่อนเอาใจคน
ทั้งปวงแลไพร่จึงกลัว	
แบ่งคนทำค่ายกันตัว	เปนแพนยังชั่ว
มิได้สืต้านแต่เดียว	
อย่าไค่ลนลานแลเหลียว	อย่าหนีทีเดียว
ฆ่าศึกจะย่ำมได้ใจ	
ถ้านี้ให้หนีทางไกล	ทดแทนให้ได้
จงค่อยถอยถกลงมา	
ไพร่พลปรีเปรมสหัสสา	คลายใจโสกา
เร่งคิกก็หน้าเฒ่าใจ	
ปืนใหญ่หน้าไม้เรียงไว้	ธนูทางไก่อ
คาบแหลนแลโล่ทเกาทัน	

หอกทวนง้าวหลาวเรียงรัน	นกสับธนูกัน
แลเครื่องสาตราเรียงราย	
เครื่องช้างม้าผูกทั้งหลาย	อย่าเปลืองแก้กลาย
จำผูกไว้ประจำการ	
ทำค่ายรอบแล้วอย่านาน	จึงปลงคชสาร
อัครราชเครื่องอาชา	
ถ้าจะยกย้ายพลกลา	พร้อมกันปฤกษา
อย่าได้ประมาททรितรอง	
จักข้ามแม่น้ำห้วยหนอง	คชสารล่ายอง
จงข้ามไปก่อนหัวที่	
จึงข้ามอัครโคโดยมี	ตามคชหัตถิ
แลข้ามเสบียงไพร่พล	
จึงข้ามโยธาสากล	ถึงแล้วบัดคน
จึงข้ามนิกรทัพไชย	
ป่าดงพงษัครำไร	คชสารกลาไค
อัครราชตามอันคับ	
ธนูนำไม้ปืนนกสับ	ปืนใหญ่ประทับ
ให้ไว้หน้าทัพนายกอง	
เกาทัณฑ์โล่หัตถ์ทวนทอง	แข่งช้างทั้งสอง
เร่งไปประวัติกพลัน	

ภูเขาค่ายตรอกเรียงรัน
คำเนิรไปก่อนโดยมี

กองร้อยผาดผรร

ทหารเลือกสันอันดี
ให้เนืองหนนกองร้อยไป

กล้าแข่งฤทธิ์

คชสารผูกเครื่องคลาไป
ไปคำเนิรสงคราม

จึงให้ทัพใหญ่

หม่มักันถักไต่ตาม
ไปตามทัพใหญ่ไคลคลา

ตั้งต่อสงคราม

ถึงเทพารักษ์รักษา
อย่าหมิ่นให้เร่งกลัวเกรง

มีสารทเวา

ลงจากช้างม้าย่าแครง
มีใจจะอวยไชยศรี

คำรบย่ำแยง

รูปเทียรของหอมอันมี
ให้แต่งสการะบูชา

ของกินรสดี

ครั้นแล้วขอพรลีลา
ให้เคลื่อนพยุหพลไกร

พรานทางนำคลา

หมอกชหมอดุกษเบิกไพร
ฆ่าศึกจะสู้รบกัน

พลจรเกือบใกล้

ตั้งทัพพินิตเลือกสัน
ตั้งไชยภุมราชสีห์

ถ้าทัพเขานั้

ทั้บเราให้ตั้งจงคื	ไชยภูมิอันมี
นามราชสีห์เหมือนกัน	
เขาคึงคชสารตัวไกร	อิกพยักมฤไชย
กล้าแข่งกำแหงนักหนา	
เรากึงสีห์นามฤทธา	จึงปราบพยัคฆา
แลคชสารประราไชย	
เขาคึงที่นาคฤไกร	เรากึงให้ใหญ่
ที่กรุทธเห็นเวหา	
เขาคึงที่สุณักขา	ให้ตั้งโดยตรา
พยัคฆนามฤทธิไกร	
ผู้ชื้ออชฌนามโดยใน	ห่อนศัตรูไกร
จะเกิดอันตะรายหมีตี	
ให้ตั้งไชยภูมิสวัสดิมี	พิพัฒไชศรี
ชนะจะเรืองในนระรงค์	
พลเขาสีเท่าโดยจง	พลเราน้อยลง
แต่กึงก็สมเจตนา	
ก้วยเดชไชยภูมิโสภา	ภูลสวัสดิรักษา
เรื่องฤทธิเคโซไชย	
ตั้งทั้บแล้วลิลพลไคล	ออกกลาดกลางไพร
แสวงไปหาผู้คน	

อีกเสบียงอาหารโดยกล
เร่จจับได้ของจำมา

พบศัตรูผจน

ถ้าน้อยจับเอาอย่าคลา
ค่อยถอยค่อยถคออกไป

มากเหลือพลา

ถ้าเขาไม่เห็นเราโคล
อย่าให้เขาเลงเหนท์ัว

ค้อมมองจงได้

แอบแนบเข้าใกล้อย่ากลัว
ผูกมิตรครึ่งเอามา

เร่จับเอาตัว

ไต่ถามเอาความกจิจา
ค่ายเมืองศึกโพ้นปนไนณ

เหตุใดมีงมา

ถ้าถามมิบอกจริงใจ
ให้ไต่เที่ยงแท้โดยจึง

เฝื่อนถามความไป

ถ้าบอกจริงแล้วรำพึง
เกลือกเขาจะพ้อลงเรา

กลศึกอันยิ่ง

ตระให้ตลอดอย่านิ่งเนา
กลศึกจะได้ไทรตรา

การงานอย่าเบา

แต่งออกเที่ยวตระเวนแสวงหา
กำลังฆ่าศึกอันจะผจน

ให้ฤฤทธา

หมีแตกเร่แต่งเปนกล
เอารุ่งไว้หน้าตามงาย

แต่งทับเข้าปล้น

หมีแตกกลจงหลาย	ย้ายกลมากมาย
ตีทับให้ยับกลางคืน	
ถ้าพลแตกนั้นหมีขึ้น	ตกใจแตกตื่น
ผู้คนช้างม้าวุ่นวาย	
นายทับนายกองทั้งหลาย	เอิกเกริกกลัวตาย
ตรวจตราไม่ได้ไพร่พล	
ให้ทหารเผาค่ายบักดล	ซัดเพลิงอลวล
ไหม้ขึ้นในค่ายวุ่นวาย	
นายทับนายกองทั้งหลาย	พร้อมกันกฎหมาย
ให้กลับพยัคฆ์ทับไชย	
สำหรับหนึ่งเจ้าภพไตร	ประชิดเมืองโต
เร่งล้อมไว้ให้มั่นคง	
ช้างม้าวุ่นวุ่นโดยจง	ตั้งตามจ่านง
กระบวนตำราอย่าคลา	
แต่งออกจุกช่องแสวงหา	ท่าทางไปมา
ที่คนคณาแจจรร	
ค้อมมองจับเอาตัวพลัน	ไต่ถามเหตุอัน
คิดอ่านการศึกเป็นไฉน	
ถ้าทางเข้าออกฉันท	เลศลอบที่ไหน
อย่าอำเร่งออกความจริง	

คิดอ่านผู้ใดรำพึง	กลศึกคำนึง
กิจการจะทำกลใด	
ช่างม้ารพลตรวจไตร	มากน้อยเท่าใด
ทั้งทวยทหารอาษา	
ปืนใหญ่ปืนน้อยคนนา	จะแต่งออกมา
ค่ายนอกประมาณเท่าใด	
บ้านเมืองตกแต่งเปนโจน	เล่ห์หนกลใด
อย่าได้ถือเอือนอำพราง	
เขาจะสู้เราฤาบอร้าง	คิดฉันทบ้าง
ศึกค่ายเมืองโพ้นเปนโจน	
ถามให้สั้นเล่ห์กลใน	เห็นจริงแล้วไซ้
เร่งคิดกิจการยาคลา	
แม้ว่ามันว่าสตัยา	คิดอ่านไตรตรา
ในการเล่ห์กลสืบไป	
ห้อมล้อมอย่าให้ออกได้	เลกลอดหนีไป
จับกุมจำจองเอามา	
แต่งออกเที่ยวกระเวนแสวงหา	หลายท่าทางคลา
แต่ล้วนทหารคนดี	
เสาะหาช่างม้าอันมี	คนนอกบุรี
อีกทั้งเสบียงอาหาร	

โยธาสมากรเชียวชาญ	เลือกเอาพลทหาร
ปลอมเมืองเลคลอกกลางคืน	
ปลอมใต้เมื่อหลับมิดัน	เร่งเอาไฟฟัน
เผาขึ้นให้รวจเรवलัน	
เผาให้หลายแห่งครามครัน	ให้คิดอ่านกัน
ที่การจะกลับคืนมา	
ให้ปลอกรอกพันไภยา	เพราะตัวปัญญา
นำบักขี้จากไทย	
ผู้ใดจะอาษาไท	จงนำความไซ
ผู้ใหญ่อันท้าวบัญชา	
กำหนดกฎหมายโดยตรา	ยกพลลี้ลา
ตีทัพตีค่ายเอาเมือง	
โยธาพลทหารนองเนื่อง	ยกเข้าตีเมือง
ได้ฤกษ์เข้ามีคเวลา	
ช้างม้ารพลนันทนา	เกลื่อนกล่นกันมา
แลเหล่าแต่ล้วนคนดี	
บ้างแต่งร้านม้าโดยมี	บันไดहर
ยาวให้คนไคขึ้นไป	
บ้างแต่งหอรบปักใจ	ลากเอาปืนใหญ่
ยิงไล่เปนกลนองเนื่อง	

วิจลยยับยั้งทั้งเมือง
ปืนใหญ่ยิงซ้ำเข้าไป

เผาเมืองลูกเรือ

เหลือพันทหารบมิไหว
วินาศม้วยคงดิน

ย่อยยับประไล

ปืนใหญ่นำไม้ธนูศิลป์
เบียดเสียดเยียดยัดกันไป

กันถัดหัดคินทร์

กุมกันเผาเมืองประไล
ผูกคอมัดกุมเอามา

จับเอาผู้ใหญ่

อีกทั้งผู้คนโยธา
เสี่ยงสับยับย่อยพาไป

ผูกตรึงมา

ปืนใหญ่ปืนน้อยมีใน
ทั้งสรว่อมกุฎสังวร

เมืองเครื่องภูไทย

สิบสองพระคลังภูบาล
ให้เลือกเอามาเป็นหลวง

สมบัติพิศฐาน

สิ่งของชาวเมืองทั้งปวง
จงช่วยกันเก็บเอามา

โยทาพลหลวง

ของราษฎรเป็นของโยธา
ประสิทธิเป็นलगแห่งตน

ผู้ใดได้มา

ครอบครั้วพัวพันอลล
ก็วิ่งวุ่นวายจากเมือง

กุมกันเสือกสน

หอรบหอพุ่งนองเนื่อง	เผาทั้งเปลือกเมือง
ฉิบหายยับย่อยประไลย	
ควบคุมกันพร้อมคลาไคล	กองหลังนำไป
ปีคบ้องระวังซ้ายขวา	
ถึงถวายบังคมราชา	ทูลพระกรุณา
อิศวรเกล้าภพไตร	
นบพระวรบาทภูวไนย	นรนาถฤไกร
พิภพเกล้าโลกา	
เพราะสมบรมราชปราธนา	ประคิพัทเสนหา
จะเลี้ยงให้ลาสบสรรพ	
เลี้ยงถึงนาหมื่นแสนพัน	พระราชรางวัล
ย่อมเจียดกระบี่การทอง	
กองหน้ากองหลังปีคบ้อง	กระแฉกรอบทอง
ได้โดยอันคับกันไป	
ทวยหารโยธาพลไกร	ภูลบำเหน็จให้
เสื่อผ้าคนโทเงินทอง	
ยุกระบัตร์เกียกกายนายกอง	ราชเลี้ยงปุนปอง
เปนศุขหฤหรรษา	
ปรากฏกายยศเสนา	ทั่วเทพมายุยา
สรรเสริญจำเรียดยศพร	

เกิดเป็นบุรุษนิกร	ร่ำเรียนฝึกสอน
แต่ตามฉบับโบราณ	
ปรากฏชั้วบุตรเหลนหลาน	ใครห่อนปูนปาน
ทั้งหลายเอาเป็นครูสอน	
ทำเนียบตั้งนักถาวร	ใช้กล่าวแต่ก่อน
จงร่ำเรียนแสวงหา	
รู้ไว้บำรุงบ่ญา	ผู้มีปรีชา
เป็นศักดิ์เป็นศรีแก่ตัว	
อย่าได้มักง่ายเมามัว	สิ่งใดอันชั่ว
อย่าได้ฟังเอาเป็นครู	
งานการสิ่งใดไม่รู้	ให้ร่ำเรียนครู
เสร็จครหาอื่นเรียงไป	
คำภีร์อาจารย์เฉลยไชย	ท่านแกล้งแต่งไว้
สำหรับเป็นข้าแผ่นดิน	
เรียนร่ำคำเข้าอาจิน	อย่าได้ติดใจ
ว่ากล่าวหมิ่นสิ้นเสร็จความ	
เพียงนั้นภอเป็นที่ถาม	เรียนได้ทำตาม
ตำราจำไว้อย่าคลาย	
คำเข้าจงส่งวิทยาย	แต่ต้นจนปลาย
ให้ชนทั้งปวงชื่นใจ	

สั่งเซปกองเปนหลักไป
แต่เท่านั้นก่อนเปนมูล

ถ้าใครพบจบบริบูรณ์
ประสงคํ่าฤทธิทุกอัน

ตั้งจิตรอย่าคึกแปรผรร
ทำเนียมอันน้อยเบา

อย่าเสพสุรายาเมา
บอกไว้ให้แจ้งเปนมูล

ว่าเรียนเพียนอย่าเสียสูญ
บุรุษผู้นี้เลิศชาย

เข้าศีกออย่าหนักกลัวตาย
คงงหญาจะหนีสงคราม

อย่าเกรงเถ้าแก่ชีพราม
ทำรบอกแก่ตนพึงฟัง

เจรจาอย่าทำโอหัง
เหตุแล้วบ่ท่อนเปนผล

รู้น่อยถอยถดต่ำตน
มานะสะทะบมีตี

ทำสนิจเปนมิตรไม้ตรี
ย่อมได้ค่วยไม้ตรีเรา

คัดออกให้ไว้

แสวงเพียนอย่าสูญ

ทำตามชอบธรรม

พระอาจารย์เจ้า

รู้แท้บริบูรณ์

ใครท่อนเปนชาย

พาคพลั้งไถ่ถาม

ชั่วรู้คืบ

อย่าถือโมหมนท

ความรู้อันดี

ทรีครองตามกวนควรเคา	รพยเกรงผู้เฒ่า
จำเรณูสวัสดิศฤทธา	
จักถาวรวัฒนักหนา	ตามบุญหลั่งมา
ท่านกล่าวไว้เป็นหลักเฉลิม	
จงหาพิศฎารต่อเติม	ปลูกปัญญาheim
ให้เหนประโยชน์คุณณา	
จำเรณูพระราชปรีชา	ในโลกยโลกา
ประกอบพระเกษายวีน ๖	

๕ ตำราวรวากไว้	วิธาน
พิไชยสงครามการ	ศึกสิ้น
จงหาที่พิศฎาร	เติมต่อ
จงอย่าฟังกลล้น	เล่ห์เหลี่ยมจำความ ๖
๑ สมเด็จพระจักรพรรดิรู้	คำภีร์
ชื่อว่านามกามมณฑก	กล่าวแก้
พิไชยสงครามศรี	สุรราช
ยี่สิบเบ็ดกลแล	เลิศให้เหนกล ๖

๖ แจ่งจัตอรรถออกโดยยล	บรรยายในกล
ศีกยี่สิบเบ็ดประกาน	
เป็นที่ประทับบัญชา	แห่งพระภูบาล
ธิดาขฝ้ายสัมา	

ทราบทั่วหน้าพันพระราชา

จงมีไชยา-

นภาพปราบสงคราม

ชนะท้าวมิถนาผู้ทรม

ประพุดบิงาม

ผิธรรมราชวินัย

ก็จะอ่อนน้อมค้อมแก่ไท

ประสงเมืองโค

ก็ได้สัมฤทธิ์สมบูรณ ฯ

ว่า

๑ กลศึกอันหนึ่ง ชื่อว่าฤทธินั้น ชันทะนงองค์อาจ ผกผาด
กล่าวเริงแรง สำแดงแก่ข้าแก่ลัวหาร ชวนทำการสอนสาตร อาจเอา
บ้านเอาเมือง ชำนาญเนื่องณรงค์ ยิงใจผู้ใจคน อาษาเจ้าตนทุกคำเข้า
จหมันเผื่ออย่าคลา ภักตราขึ้นเทียมจันทร์ ทำโดยธรรมจงบักดิ์ บันเทิง
ศักดิ์สูง จงพระยศยิ่งหล้า กลศึกอันนี้ชื่อว่า กลชื่อฤทธิ ฯ

๒ กลหนึ่งชื่อว่าสี่จักร ให้บริรักษ์พวกพล ตูกำลังตนกำลังท่าน
คิขเนการแม่นหมาย ยกย้ายพลเคียรดาษ พาสไคลคลักรรกง ต้อพล
ลงเปนทิส สติดยข้างม้ายาไหว ตั้งพระปลาไชยจงสรรพ จงตั้งทับ
โดยสาตร ผังนพบาทตรีโกณ ให้ฟังไพรอันแม่น แก่นรู้หลักหมี่คลาด
ให้ผู้อาจทะลวงฟัน ให้ศึกผันแพ้วาย ย้ายพลใหญ่ให้ไหว ไสพลศึก
ให้หนี กลศึกอันนี้ ชื่อว่าสี่จักร ฯ

๓ กลหนึ่งลักษณะอ่อนเงื่อน เตือนกำหนดกฎหมายตรา แยก
ปีกกายอยู่สรรพ นับทหารผู้แล้ว แล้วกำหนดจงกง แต่งให้ยังยั้งเข้า
ลากศึกเข้าในกล แต่งคนแต่งข้างม้า เรียงหน้าหลังโจเจ รบโยเยแล้ว

หนี คีตกิตติตามคติ สมความคิดาคช้องไชย ยกพลในสองข้าง ยก
ข้างม้ากระทบ ยอหลังรบสองข้าง จึงบ้ายข้างอันหนี กระจิวอาวุธ
ให้ร้อง ลำทับก้องสำคัญ ยืนยันรบทั้งสี่ คลีพลออกโดยสั่ง สัตว์ตึง
พังนิบหาย อุบายศึกอันนี้ ชื่อว่าลักษณะซ่อนเงื่อน ฯ

๕ กลหนึ่งชื่อว่าเดือนกำบัง รังรบพลตนน้อย ชักคนคล้อย
แฝงป่า แต่งพลหล้าแล่นวง ทั้งกองนอกกองใน ไว้ข้างม้าให้แฝง แต่ง
ให้ร้องทรมึง มีอึ่งฉ้องกลองไชย ไว้ให้เสียงสำหรับ ปืนไฟกับธนู
นำไม้กรูกันมา คาบตะลวงพันดาหลัง ประคองข้างม้าเรียชายไพร
ลูกหาบในป่าให้ เกราะเสโลห์นั้น ให้ศึกกันร่าถอย ครั้นศึกคล้อย
เห็นผู้หัว กลเสือกขวาวครีมป่า แล้วออกล่าแล่นฉาว ทำสำหาวซ่อน
เล็บ เกบแต่เตียนกินรก ลอบฉวยฉกเอาจงเงือง ให้ศึกเคืองใจหมอง
กลองยุบกันทั้งนี้ ชื่อว่าเดือนกำบัง ฯ

๕ กลนี้ชื่อพวงงูญา แม้ศึกมาปะทะ อย่าเพ่อระเริงแรง สำแดง
คุงเหน้อย ชักคล้อยแฝงป่าเข้า ศึกเห็นเราคุงถูก ผูกข้างม้าออกไล่
ยอพลใหญ่กระทบ ผิรบเข้าบอไหว ให้ข้างม้าโรมรุม กลุ้มกันห้อย่าคลา
อย่าซ้ำเร่งรุมตี ศึกเล่นหนีตามต่อย ให้ยับย้อยพรายพรัด ตัดเอาหัว
โห่เล่น เต็นเริงร่ำสำแดงหาร ให้ศึกคร้านคร้ามกลัว ระรวัระเสียดสัง
กลศึกอันนี้ ชื่อว่าพวงงูญา ฯ

๖ กลหนึ่งชื่อว่าม้ากินสวน ให้หาผู้ควนหารหัว ลาดเอาเย่าเอา
เรือน บ้านดินเดือนอยู่ใกล้ จับกุมได้เอามา นานาเลศเทศกาล บัน

พนักงานจงขาด พรนไปลาศเนื่องเนื่อง ให้ศึกเคื่องใจแก่นั้น แม้จะอยู่
 บมีสุข บุกซั้กับทุกเดือน เดือนใจตื่นไปมา กลซั้ปลาให้ห้อม ค้อมกั้
 สักส้อมเอา ให้ศึกเหงาใจถอย ค่อยเกบนอกเข้ามา ให้ระอาใจอ่อน
 ฝ่อนผู้คนให้หนี กลอนกล่าวกลศึกนี้ ชื่อว่าม้ากินสวน ฯ

๖ กลศึกอันหนึ่งชื่อว่าพวนเรือโยง ประจุพะโง่งบินตาล ทำง
 หวานแถมซิด ผูกเปนมิตรไมตรี สิ่งใดดียกให้ ละไลต่ออย่าเสีย แต่ง
 ลูกเมียให้สนิจ ติดต่อตั้งยังกล ยุบลข้างเดือนตามโหลง โยงเบ้คราว
 คราวเหยื่อยาม ค่อยลากก้ามเอามา ถ้วยบัวณภิษฏาร กลการศึกอันนี้
 ชื่อว่าพวนเรือโยง^(๑) ฯ

๗ กลหนึ่งชื่อว่าโพงน้ำบ่อ คิตติดต่อข้าศึก ฝ่ายเขานิกคุเกลน
 ไกรรุกแคนรุกคั่ว เลียบเลียมกล่าวข่มเหง ชะเลงคูหมื่นเรา โอนอ่อน
 เอาอย่าขวาง ข้างเราทำคุณน้อย ค่อยเจรจาพาที ลับคี่ชอบไว้ อ่อน
 คือไกรตามใจ น้ำไหลลู่หลังหลาม พุดงามก้านกิ่งใบ อภัยไศรถ่อมถด
 อดคำกล่าวท้าวเอา ครั้นว่าเขาคูหมื่น ผินพั่งพลคุเกลน แตนพั่งพลคุถูก
 ประจุลูกหลานตน ครั้นสปลกลใช้ จึงยกได้เขาคืน เราลุกยืนผูกเอา
 ได้เขาทำสง่าเงย เทยหน้าตาโอโง่ จุหนึ่งโพงได้น้ำ คำคิตติดต่อ
 ชื่อว่าโพงน้ำบ่อ ฯ

๘ กลศึกอันหนึ่งชื่อว่าพ่อช้างป่า ฝึกสมาะศึก ศึกครันหนีครัน
 ไล่ บค่อยไล่ค่อยตาม ลามปามเล่นไล่มา ให้แทงหาขุมขวก พากยที่เหว

(๑) ฉบับสมเด็จ ฯ กรมพระสวัสดิศุภกิจนุวัติษุย์ กักประทานมา หมกเพียงนี้

ที่คม แแต่ให้ลัมหลุมขุม ชุ่มช่อนตนสองปราค แแต่ให้ลาคเบื่องน่า คอยอยู่
ถ้าที่คี่ ถ้าไพร่เห็นได้ คึกเห่นใครใจคก ค่อยถอยถดฝ่ายเรา ฝ่ายเขาขาม
บได้ ฝ่ายเราไปลัรพล ไว้เปนกลหลายถาน บันการตามน่าหลัง ระวัง
ยอหลายแห่ง สบทีแแต่เงื่องเงื่อง พลเขาเปลื่องด้วยกล ยุบลพ้อ
ข้างเถื่อน แล้วยแแต่เถื่อนน่าหลัง ทั้งไปน่ากับได้ ถอยหลังไปกับรอก
ทอดตนตายกลางช่อง คลองยุบลค้งนี้ ชื่อว่าพ้อข้างป่า ฯ

๑๐ กลศึกอันหนึ่งชื่อว่าฟ้างำดิน หมั้นสำเนียงพลพุนทรามาตย์
ให้ใจอาจใจหาญ ชำนาญข้างม้ากล้าณรงค์ หมั้นคงขันับเฉียว เหลือบ
เหลียวหน้าซ้ายขวา ไปมาผับนับไว ใช้สอยยอควดยง จงชำนาญแล่น
แอ่นไว บินไพน่าไม้พิศม์ สนิทनुคาบค้งแพน แสนเสโลหโตมร กรไว้
พุงเขียวชาญ ชำนาญศิลป์ทั้งปวง ถลวงพันร่นรุม ชุมพลลืบพลร้อย
อย่าให้คล้อยคลายกัน ทัวพลพันพลหมื่น หื่นพลแสนพลล้าน จรเคียวคาล
เต็ดมา แปรงาข้างป้ายตาม ฟังความตามบังคับ กับสเบียงเรียงดู
ประคองไพร่พลข้างม้า กลศึกอันนี้ว่า ชื่อฟ้างำดิน ฯ

๑๑ กลหนึ่งชื่อว่าอินทพิมาน ให้อาจารย์ผู้รู้ เทพยาครูผู้่นพบาท
แแต่สืหนาทข่มนาม ตามโบราณผู้แม่น อันชาญแก้วนเห็นประโยชน์
บันเทาทโขโดยสาตร ยुरยาตรโดยอรรด ให้ประหยัดซึ่งโทษ อย่าซึ่ง
โกรธอหังกา มนตราคมสิทธิศักดิ์ ฟ่านกัน้ในโบราณ บุรพาจารย์พิไชย
โอบเอาใจพลหมู่ ให้ดูสกุณนิมิตร พิศโดยญาณูประเทศ พิเศศราชภักดี
ศรีสุริยศักดิ์มहिมา แก่ผู้อาษานรนารถ เทพาสาธุการ โดยตำนานค้งนี้
ชื่อว่าอินทพิมาน ฯ

๑๒ กลหนึ่งชื่อว่าผลานศัตรุ ข้าศึกของอาจ บพลาตราษฎรกระทำ นำพลพยัคฆะปะเมือง พลนองเนื่องแสนเต้า แจกเล่าเข้าเราเรา เอา อาวุธจมาก ลากปืนพิศม์พาดไว้ ชื่นนำไม้ธนู กรูปืนไฟจุกช่อง ส่องจง แม่นอย่าคลา ชักสารพาบันทุก อย่าอุกถูกลูกคอยฟัง อย่าประนังตนเค็ด เล็ดเล็ดคูที่หมั้น กันที่พลจกคง คนหนึ่งจงอย่าจุก ปลุกใจคนให้ตื่น ให้ ขึ้นในสงคราม ฟังความสำคัญ ช้องกลองพรรณนเตรสสังข์ ประนัง โรมรันรุม เอาจุมพลดาศึก พิภพกะเปนนาย ครันถูกกระจายพ่ายพัง พลเสริตสังฤาอยู่ ปะเปนหมู่เปนการ โดยสารโสลกทั้งนี้ ชื่อว่าผลานศัตรุฯ

๑๓ กลหนึ่งว่าชูพิศม์แสง ข้าศึกแรงเรื่องฤทธิ์ คิดไผ่ไผ่เอาเรา เคยเขามากมาก ภาภย์ที่แคบที่คับ สลับริพลข้างม้า เคยคลาปลันรุกราน ผลานพ่อลงบ้านเมือง เนื่องเนื่องมาเพื่อนตน ให้ใส่กลปราไศรย ฝาก ของไปฝากรักษ ลักลอบให้เงินทอง รังวันปองขุนใหญ่ หัวเมืองไพร่ ข้าศึก ให้ตฤกจงลับแล้ง แข่งอุบายเล่ห์คึก ไปมาสนิทเปนกล ให้เขา ฉงนสนเทห์ เพราะเปนเล่ห์ภายใน บไว้ใจแก่กัน ผันใจออกกินแห่ง แยกให้ผิดด้วยกัน ชูพิศม์ผรรแปรพิศม์ ให้ผิดกันเองโจกเจก บเปนเอก ใจเดียว บเปนเกี่ยวเปนการ เพราะพิศม์ผลานศัตรุ กลศึกอันนี้ ชื่อว่า ชูพิศม์แสง ฯ

๑๔ กลหนึ่งแขงให้อ่อน ผ่อนเมื่อศัตรุยก ให้ดูบกขุน้ำ ข้าศึกเข้า ยาพิศม์ พินิตพิศม์จิงเหล็ก ตัดไม้แบกเบือเมา เอาไปทอดในน้ำ ทัพ ข้าหนามขวก แต่งจมากทำทาง วางจาวหัวแหลนเล่ห์ บ่อดานทาง เข้าที่ขึ้น กันหลายแห่งที่คับ แต่งสนับไว้จ่อไฟ ไส้เผาคลอกป่าแซม

แนมขวากหนามหว่างน้ำค้ำม ตามเผาป่าแทบทัฬห ยับไม้เผาเป็นถ่าน
 หวานไฟไ้รายเรียง รอเผาเสบียงจ้งสิ้น อย่าให้กินเป็นอาหาร แต่งคน
 ชาญหลอกทัฬห ให้เสียหับเสียหาย ทำลายคาบเนื่องเนื่อง เปลืองสเบียง
 เปล่าเนาแรง กลซื้อแข่งให้อ่อน ๖

๑๕ กลหนึ่งยอนญเขา ข้าศึกเนาประชิระ ให้ริษคูช่องชอบ ที่จะ
 ชอบจะช้ง แต่งระวังยักย้าย ฝ่ายพลเขาเอาสเบียง เรียงงานในเมืองเรา
 เอาใจไพร่ใจพล คนอยู่ประจำการ พนักงานใครใครรบ แต่งบันจบ
 พลเล่น ให้ทำแคว่นชวนกัน แต่งถลงพ้นบุกทัฬห คอยฟังศัปทสำคัญ
 หนาทัยนที่อ้าง เอาม้าช้างเป็นดิน ปืนคุหักค่ายเข้า รบรุกเร้ารุมแทง อย่า
 กลายแคลงพรายพรัก ตัดให้ม้วยด้วยกัน ให้สำคัญจ้งแม่น เล่นช้างม้า
 วางขวาก เขาตามยากเอาเรา เท่าทิศที่ตนหมาย ช่าให้ตายกลากกลาค
 ต้องบากเจ็บป่วยการ ศัทรูทาลระทด ขดด้วยเสียงปืนไฟ ในเมืองเร่ง
 โห้ร้อง ให้มีก้องนิรนาท มีปี่พาทย์เสียงสรวญใน ชมชื่นใจขับรำ ข้า
 ทนงองอาจ ปืนไฟพาตประนัง กลซื้อฟังญเขา ๖

๑๖ กลหนึ่งเข้าให้ผอมนั้น บันเมื่อให้เธอลีลา พาธาวีราช ให้
 พินาศศัทรุ หมั่นตรวจคุกกำลัง ช้างม้าทั้งรพล ปรนกันเปลี่ยนไปลาด
 ผาตุ้เอาแต่ได้ หนึ่งสือไว้หมายหมก ว่าจะยกพลหลวง ลงใส่กลเป็น
 เขตร คุในเทศการ ให้ป่วยงานทำนา แสงตรวจตราพลแล้ว แล้ว
 กลายพลเราเสีย เยียกกลเมฆมืดฝน ฝนไปตกตรนกองขนาง ให้แผ้วถาง
 แสงทำ คคึกคำแรงรณ ครันหลงกลยกเล่า ลากพลเข้าเนื่องเนื่อง แยก
 ให้เปลืองไปมา คุจกลกาลักไซ้ จะไล่ไล่ก็มีทัน วันคืนปีป่วยการ ข้าศึก

ต้านยืนนอยาก ให้เข้ายากหมากแพง สิ่งเป็นแรงให้แรงถอย ร้อยรอนไข
ใจหิว ตีนมือปลิวพลัดพราย ไพโรจน์นายนายเปลี่ยว บเป็นเรี่ยวเป็นแรง
ใครใครแข่งมิได้ ใครใครไม่มีลาภ ถ้ารูปงามเสาวภพก็จะเศร้า กล
อุบายนี้เล่า ชื่อว่าเข้าให้ผอม ๆ

๑๗ กลหนึ่งชื่อจอมปราสาท องอาจมุ่งมาทศุ คุหอกอยเวียงวัง
ตั้งไชยภูมิจงผับ รุ่งทั้งทัพพระพลาไชย อย่าได้ไหวได้หว้น หมั่นคุณบับ
ธรรมนิยม เตรียมปูนปั้นเป็นกอง นำหลังสองตราบข้าง รอบไว้ข้างม้าร
รถ ห้วยธารคชโยธา ให้รักษางรอบ ทุกคันชอบนอกใน อย่าได้ไหว
ปั้นปูน อย่าได้คว่นคอยฟัง คอยดูหลังคูน่า จักข้างม้ารพล ปรนกันกิน
กันนอน อย่าย่อหย่อนอุสาห์ ให้หมั่นว่าหมั่นตรวจตรา ทั้งกระลา
กระแลงแกง อย่าได้แฝงนายไพร่ ไภยรักษางมาก อย่าให้ยากใจพล
อย่าทำกลจุเสื่อ บกเรื่องจขำนาญ ชาญทั้งที่โดยกระบวน กิตติควรรู้
จงผับ นับหน้าคู้ผู้อาษา หากนคิเป็นเพื่อน อย่าเลือนถ้อยให้เสียคำ
ทำอันใดทำโดยสาตร์ ตามฉบับราชโบราณ กระทำการให้รวมหอม
กลคึกนี้ชื่อว่าจอมปราสาท ๆ

๑๘ กลหนึ่งชื่อว่าราชปัญญา พร้อมเสนาทั้งสองข้าง ข้างม้ารรถ
เสมอกัน หานักธรรมผู้ฉลาด อาจใส่กลไปปลอม ค้อมคู้ที่คูทาง วาง
ต้นหนคนใช้ ไว้กังวลแก่เขา เอาสินให้ทฤหรรษ์ ให้คิดผั่นใจออก ทั้ง
ภายนอกภายใน ห้วนไหวใจไปมา แต่งโยธาหักกัน หลายหมู่พรรค
หลายกอง จองนายหนึ่งไพร่สี่ ทวินายหนึ่งไพร่หก ยกนายหนึ่งไพร่เก้า
เกล้านายห้าของพล ช้ายขวาคนนำหลัง ทั้งอาวุธทำทาง ถอยพึงกาง

กันรบ ทบทำวอย่าหนีกัน คอยยืนยันรบพลาง ไล่ยาวางเรียเค็ค นาย
ไพร่เล็กตลอดตาม ให้ฟังความสำคัญ พ้องกลองพรรณธงไชย กต
ให้ไล่ให้หนี ลีลาละตึกเข้า ในพลเกล้าเปนกล สองกองพลซ้ายขวา
คุมรรคาขอบกล เอาพลตั้งสองข้าง กองกลางจ้งพลดอย คีตกตามลอย
เล่นไล่ ครันศึกไปล่อออกข้าง คอยดูข้างคูม้า คูหวยคลารัพล สบสกล
โดยสำคัญ จึงกระทบกันเข้ารบ สบสำเนียงเสียดสา อย่าให้คลาให้คลาก
ผาดเอากองเอวอัน หยิบเอาพลันจ้งได้ ไว้กำหนดนายกอง ข้างปองปุน
จ้งสรวบ นับอ่านเร่งตรวจตรา กลศึกอันนี้ชื่อว่า กลราชบัญญัติ ฯ

๑๕ กลข้อฟ้าสนั่นเสียง เรียงพลพยุหกำหนด กตประกาศถึงตาย
หมายให้รู้ถ้วนตน ปรนบั่นงานณรงค์ ยวดยงกล่าวองอาจ ผาดกำหนด
กตตรา ยามล่าอย่าลืมนทน ทำยุบลสีหนาท คุจุฟ้าฟ้าตสายแสง สำแดง
การรุกรัน ปล้นปลอมเอาชิงช่วง ลวงเอาบุรีราชเสมา ตรารางวัน
เงินทอง ปองผ้าผ่อนแพรพรรณ ยศอนันต์ผายผูก ไว้ชั่วลูกชั่วหลาน
การข้างม้าพลหาญ ให้ชำนาญการรบ สบได้แก่จ้งรอตราศฎร์ คุจุฟ้าฟ้าค
เผาผลาญ แต่งทหารเรียงเรียง เสียงเคเกรงเคกถาน ทั้งพื้นป่าเคกรัน
สนั่นฆ้องกลองไชย สรในสรวัแทรสังข์ กระตึงคังฉานฉ่า งอนางข้าง
รายเรียง เสียงบันญการ้ามกรัน กล่าวกลศึกนี้ ชื่อฟ้าสนั่นเสียง ฯ

๒๐ กลศึกชื่อเรียงหลักยืน ให้ชมชื่นรุกราน ผลาญให้ครอบ
ทั่วพื้น ผันเอาใจให้ชื่น หินสร้างไรสร้างนา หาปลาล่วงแดนต่าง
โพนเถื่อนข้างลวงแดนเขา เอาเปนพี่เป็นน้อง พร้องตั้งค่ายตั้งเวียง
บ้านดินเรียงรายหมื่น เร่งกระชั้นเข้าเรียงราย เกาะเอานายเอาไพร่

ไว้วางใจถึง ระวางพึ่งใจให้ ใส่ไคล้เอาเป็นเพื่อน ใครแข่งกล่น
เกลื่อนเสีย ให้เมียผูกรักรึง ให้เป็นจึงม้ามสาย ร่ายรอบเอาจหมัน
จงเอาขึ้นเป็นกล กลให้เขาลอบล้น ปล้นบ้านถิ่นเถื่อนไปมา ระวาเพศ
แทบเวียง กลศึกอันนี้ชื่อว่าเรียงหลักยืน ฯ

๒๑ กลชื่อว่าปิ่นพระราม ว่าอย่ามีความโกรธซึ่ง ทรึงใจหนักทุก
สำแดงศึกใหญ่มา พาชางคอยฟัง ให้ระวางถอยเกล้า แม่นอย่าแอ่ว
แวนไว้ ได้แล้วกลับคืนรอด ครอบพลคมมีไชย ห้วนไหวใจศัตรู
คุสนั้นใจเศร้า ให้พระยศเจ้ารุ่งเรือง เลื่องกาเทศหาญห้าว ทุกทั่วทั่ว
เกรงขาม ชื่อปิ่นพระรามสำเรทธิ ญี่สิบเบ็ดกลณรงค์ ด้วยประสงค์
ดังนี้ ฯ

๒๒ ผิขุนพลรื้อนำพลพยุห หมู่จตุรงค์เสนา อย่าได้คลาไคลลาด
ฉลาดในที่ทาง กลางกันดารรายเรียง สเบียงพลข้างม้า ทวยโยธา
กล้าหาญ หาเทศการวารอันดี ฤกษ์นาทิจงชอบ กอบด้วยจักรลักขณา
เพลฤกษ์ยามไชย อาไศรยโหรเป็นตา ลีลาให้ชอบนาค ภาคว์เมือง
อันจักร ในที่ตอนที่ราบ ฉลบบหลุ่มป่าเขา เทาเหวห้วยบึงบาง ทางที่
จะข้ามน้ำ เข้าถ้ำเข้าป่าหนาม รำรอมรอบเรียงตัว พึงเกรงกลัวประหยัค
ระมัดอย่าอูเบกษา จะพรรณาไพรรังษ ที่ป่าดงพงชฎ ชอบช้างตัดไปก่อน
ผ่อนคนตามรอยคช จึงเอารถไปถัก จึงเดิรอศวหลังมา ทางหน้าป่า
ปลงทาบ เปนทุ่งราบมริก พึงยกม้าไปก่อน ผ่อนพลตามเลี้ยวลค เอารถ
ไปหลังพล ฯ

๑ ผิดคนไล่ขึ้นเขา เทาเห็นทางคับแคบ เอาคนแนบขึ้นก่อน
เป็นช่วงอนสองข้าง พลคาบข้างไปสุด พลอาวุธไปหลัง ฯ

๑ ผิดทางสพังเข้าถ้ำ ทางเหวน้ำธารไหล เอาพลไปสองข้าง เอา
ข้างรถไปถัด จึงเอาอัสวไปตาม ผิดทางหนามหนาชฎ เอาข้างตัดไปนำ
เอาม้ารถไปตาม แล้วคนหนามคนหาบ พลคาบข้างไปสุด พลอาวุธไปหลัง
ผิจะหวังเข้าปิ่นปล้น รุกรันเอาเมืองไซ้ ไว้ข้างม้าแต่ไกล เอาคนไป
ทำงาน แต่งการกันขึ้นไฟ ค่อยขยดไปจ้งหมื่น กัณฑ์พลเสนี อย่าให้มี
บาดเจ็บ บเหินบเหินน้อยป่วยงานการ สงวนพลทหารจ้งนัก อย่าให้พัก
ให้ไทย เอาม้าไล่กระเวนนอกจ้งรอบ ขอบชนบทลวงลาค อย่าได้คลาค
ไค้คลา เอาอาหารจ้งไค้ มาแจกไพร่พลทหาร ผู้จะทำการปล้นเมือง
ครั้นการเปลื้องเสวรสรัพ เขาเมืองกลับสองใจ สเทือนไหวตรนก ยก
เคลื่อนเข้าประชิด ทิดเอาเมืองจ้งไค้ แล้วใส่ไค้ลัชเวนเจรจา จุกกรุณา
ชเวนชนิท ปลิดตีนปู้ให้เปลื้อง ที่ไหนเคื่องเร่งถ้าย บ่ายให้เอาคร้วออก
ครั้นถึงนอกไล่เอา ทำให้เหงคั้งนั้น โดยเบ้องบนบ้นัญญา นานาเนก
ภิปราย ให้พรรณรายเรื่องยศ ฯ

๑ ผิดขุนพลรู้โอบอ้อม พลทหารพร้อมขอบบ้อง พาที่พร้อง
ปราศไครย ไครมีไชยขอบเลียง บำเหน็ดเพียงภอมัน ครั้นเกียจกลฤกลา
ขุนพลแต่งจ้งกล้า ทั้งพลคชาสาร สำเหนียกชาญชนสู้ รอบรู้เล่นไวว่อง
เชิงม้คล่องเรรวรด กลการกวคหลวงพ้อ ไพร่พลภอใจไป สอนสั่งไค้
จำคำ ผู้แก้ล้วยำเปนทหาร รอบรู้การในกล ขุนพลรู้ไค้ถาม ช้นเชิง
ความฉ้นโต ขุนพลให้ฟังฉลาค ถอยความอาจเลงเหน เงื่อนแง่เปน

ที่ตาม แม่นหมายความคุณโทษ เลงเหนโทคศิร้าย รู้อบายปบกบ้องพล
กลตั้งลวงทำฉนไก สิบสองในพยุห ตั้งโดยหมู่โดยนาม ญีสืบเบ็ดตาม
แต่งสู้ คุซ้างม้ารพล งาเปนกลเปนเล่ห์ อุปเทสิบแปดประการ ชุนพล
ชาญเร้งรู้

๑๐ พลผู้ครว้ตามสงเข้า ทหารเล้าคิคฉนไก พลครว้ลูกหาบไป
อาวุธใส่เครื่องกง อย่าหลงพังตกเตือน อย่าเพือนผู้อยู่ผู้ไป ปลงลงในท่า
ควรวี บอกคคิโดยควรว จงอย่าลวนทำตาม

๑๑ ขอลามโดยอัยยา แก่วนอาษาฉนไก ขัฟเจ้าใจแก่วนเกล้า
ไปบแผ้วกลครุ รู้แต่งเชิงลวงพ้อ ท่าต่อตั้งหลีกหลบ เล่ห์กลทบเจรจา
สำเหนียกกล้าชาญชน ทั้งกลพ้อลวงไล่ เล่ห์เลียวให้หลงกล

๑๒ นายกลอาสา จวางม้ารฉนไก ชุนม้ารไวลุนั่ง ชันลงตั้งจับไว้
ถือปืนไฟรณ หอกดาบตรูทวนแทบ แบนแนมทั้งเปนกล กับแคบ
กลต้านต่อ เชิงไล่พ้อเชิงหนี บ้างทำทีให้ฉน

๑๓ ชุนพลกุมขอมันฉนไก ชุนข้างไวลุนั่ง หมอความตั้ง
ขับแล่น ขับชนแก่วนกล้าสู้ ย้ายหลีกเชิงกล้ว เปนกลเล่ห์ยั่วเย้า
กลบเข้าเกลียดกล ที่เทียบชนเพื่อน รู้ที่ศึกพ้อขวาง ล้อมตั้นข้างฉนไก
พลหาญไกลล้อมคช รู้กำหนดที่อยู่ ยืนข้างคูไล่ไกล เชิงชายในเล่ห์กล
ถกดอยปนพ้อศึก ปลีกที่ท่าทางไว้ ชั่วข้างสารหนึ่งได้ ที่แล้วโจมตี

๑๔ พลล้อมอศวนฉนไก พลไกรล้อมเชิงมา แล่นไกลคลาเชิงซิด
ให้ตามติดไต่เต้า เชิงม้ารท้าจะพล่า พลาคเชิงผิดทำบาย พลหาญฝ่าย
ล้อมม้าร เข้ารบร้าวช่วยรณ จงเปนกลเชิงชาย

๑ ห้วน่านายยืนยัน แกว่งเกาทันฉันโต ห้วน่าใช้ยั้งขยัน
แกว่งเกาทันพาศร ทรงบินกรฝั้นผก ย้ายยกกลผ่อนผัน เปนกลกัน
ย่อมกล เพื่อรานรณเรรวรค ยอดยั้งบหย่อนใจฯ

๑ นำไม้ยั้งยืนโนน นำไม้ชันนำต่อ ตำบลบ่รอยยืนรับ กลบิ่น
สรวทรีรุ เปนกลคยอมกล หลบหลีกชนแนบไม้ ชิดช่องใช้ส่องจู่
รู้พ้อด้วยศรศิลปฯ

๑ ธนุก่งนำวพาค สายศรสาตรฉันโต ธนุไว่ก่งสาย น้าวพาค
กรายศรสิทธิ์ ลุกยาพิศม์ผลาญแผลง คุชั่นแข่งเรรวรค เปนกลยวค
เปลื้องไปล์ ว่องเว่นไว่เชิงสู้ รอบรู้ต่อเชิงกลฯ

๑ เสโลหตาบฉันโต โลหตาบไประยะ ย่างจิงหวะเรียงราย รู้ที่
ย้ายทีก ไว่น่าอกผกผาย พ้อลงกรายกล่าวแถลง เชิงชายแย่งกลยุทธ
ยั้งนั้งชุกแซงเชิง ให้ละเลิงทะลวงฟันฯ

๑ เชนทองบ้องปกโนน เชนทองใช้บ้องตน เผยพ้อชนต้งสู้
เร้งเรียนรู้งแหลม รู้ทุกเกมช้อนกล รู้ยั้งคนมีไชยฯ

๑ บิ่นไฟกลรู้ลอค สอคบิ่นยั้งฉันโต บิ่นไฟต้งเป้นหมู่ วางคับคู่
แถวถัก เสโล่หन्छัดเล่าทวน เติรเป้นกระบวนเล่นสู้ เปนคนรู้คงเรียน
จำเนียรราชศึกสอน ไว่เบียดบ่อนศัทรุ ข้าศึกสู้เสียไชย ฝ่ายเราได้ชำนะฯ

๑ ตะปุตริงค่ายแบ่งบั้น ไพร์พลชั้นธฉันโต สำหรัไปค่ายหมั้น
ตริงค่ายกันไพร์ ไชยภุมมีเบื่องนำ ต้งแต่รบข้าศึก อย่าเบาตริกตรองการ
ปึกกาซ้ายขวา เว่นไว่ถ้านได้ ซ้ายขวาไว่ให้เว่น แกว่นการเล่นเคหา

คูเยียงกาโอบยบิน ฉาบเฉียวฉินฉกพา เรรวรรคหาแต่ได้ กองร้อยใช้
เหมือนกัน พ้อหลวงผันซ้ายขวา พลยกมาแต่งสู้ กลย้อมกลรอบรู้ เล่ห์
เลี้ยวหลายกล ฯ

๑ หัวนารบฉนโค หัวหน้าไฉยีนแนม รบต่อแหลมแล่นหล้า
ม้ารบม้าฉนฉน ให้เป็นกลผกผ่าน หาญต่อหาญยืนแย้ง พ้อหลวงล้วนกล
แสง ยั่วเย้าเชิงไชย ฯ

๑ ทหารม้าขึ้นม้าไฉวแฉ่น เคล้าทวนแฉ่นฉนโค เป็นกลใน
กลางฉรฉร รำทวนวิ่งสู้ กลหางคูลวงพ้อ ตีต้านต่อตีกล รุ้ยฉนมีไชย ฯ

๑ พลฉานาญฉ้อง ฉนทำฉนฉนโค พลฉ้องไชยฉรรุ ฉำฉฤตย
ทิตโค ราหุไฉฉรประฉก จงบ่ายภักฉนฉน ได้ฤทษฉฉฉ้อง พลโห้ร้อง
เอาไชย ยกพลไปฉฉฉะ เป็นฉระฉะฉงฉรฉฉ ฉงเชปฉฉฉฉฉฉ
พลฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ (๑)

๒๘ ฝั่วนอาทิตย์

นาครมีฤทธ	ยามฉฉฉฉฉ
กรฉเข้ายามเสาร	ฉฉฉฉฉฉฉ
ฉฉฉฉฉฉฉ	ย้อมยามยฉฉ

(๑) ในการพิมพ์ครั้งที่ ๑ ถึงครั้งที่ ๔ ได้พิมพ์เพียงตอนฉ ทั้งฉฉฉไปพร้อมทั้งภาพ
ที่ฉฉฉ ฉฉฉจากฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ

๑ วันจันทจันโท

ถึงยามสุริโย	นาคอรฤทธิ
เข้ายามศุกระ	เท้าคำแสงศรี
เข้ายามยายี	มีเดชเจษฎา

๑ อังการภุมะ

ถึงยามศุกระ	นาคอรฤทธา
ครั้นเข้ายามพุทธ	ถึงยามภุมมา
ห้ายามยาตรา	ยายีมีไชย

๑ วันพุทธพุทโร

สิ้นยามเสารโ	นาคอรเลิศไกร
เข้ายามพระหทัย	ห้ายามลงไป
สิ้นแสงสุริโส	ยายีฤทธิ์

๑ วันกรฐีวะ

ถึงยามสุริชะ	ย่อมยามยายี
ศุกรพุทธะ	จันทาเสาริ
พระหทัย	นาคอรรมหิมา

๑ วันศุกศุกระ

ถึงยามเสาระ	— — — —
— — — —	— — — —
— — — —	ยายีเจษฎา

๑ กรันเข้ายามครู

— — — —
 — — — —
 — — — —

นาคอรฤทธา
 สยามลงมา
 สันสุริโยไท

๑ วันเสาร์เสาร์

ถึงยามศุกระ

ยายมีไชย

กรันเข้ายามพุทธ

สามยามลงไป

นาคอรเลิศไกร

เท่าถึงสนทยา

๑ รัชวิ

สะตึกไกร

นาคอรฤทธา

กรันเข้ายามโม

สยามลงมา

สันแสงสุริยา

ยายีไศศรี

๑ สะตึกไกร

ถึงยามพุทธโร

นาคอรฤทธิ

เข้ายามระวี

ย่อมยามยายี

สันยามราตรี

ถึงยามสุริยใส

๑ อังการกุมโม

ถึงยามเสาวโร

นาคอรมีไชย

กรันเข้ายามพุทธ

หกยามลงไป

ยายีเลิศไกร

มีฤทธเจษฏา

ห้องสมุด
วิทยาลัยวิชาการศึกษา

๑ วันพุทธพุทโร

นาคอรรมหิโม	เข้ายามชีวา
ถึงยามพุทระ	เท่าถึงสุริยา
จำเรณูเฉชา	กำลังยายี

๑ พระหัตถ์ชีโว

ถึงยามภุมโม	นาคอรฤทรี
เข้ายามเสาระ	ย่ำคำราตรี
ยายีใสศรี	สนยามชีโว

๑ วันศุกรศุกระ

สนยามเสาระ	นาคอรเคโซ
ครั้นเข้ายามพุท	ถึงยามศุกรไกร
ยายีอิทโร	ยายีไชยมี

๑ วันเสาร์เสาร์โร

สนยามอินโท	นาคอรฤทรี
เข้ายามศุกระไกร	— — — —
ยายีใสศรี	สิ้นราตรีแล ฯ

๑ กลางวัน

ยามหนึ่งราหุอยู่หอรติ	สองยามอยู่อุคร
สามยามอยู่อาคน	สี่ยามอยู่บัจจิม ฯ

๑ กลางคืน

ยามหนึ่งอยู่อุทิศาร

สองยามอยู่ทักสิน

สามยามอยู่ภายับ

สี่ยามอยู่บุรพ ๗๖

๑ ลมจันทรา ๑๖ รุทรา

จักรฉัตร

๗ เล่นไชยภูมิแล ๗

๒๘ ปี่ชวคณามกรุท

แกลัวกลางรณยุทธ

เป่นจอมโยธา

มแม่ปึกซ้าย

ปี่ชาลปึกขวา

ปี่ญช้นษา

ให้น้ำพลจร

๑ นลพยักฆนาม

ธิบตีสงกรรม

องอาจสังหาร

รกาทักสิน

มแสงอุคร

นำหน้านิกร

มเมฤทธิไกร

๑ ขาลไต้สิงหนาม

ศัทรุเขตขาม

จินคาจุใจ

มแม่ปึกขวา

ชวคซ้ายชิงไชย

นำหน้ากลาไกล

มแสงช้นษา

๑ ผู้จอมสงคราม

ไต่สู่นักขนาม	ปีเถาะเจษฎา
มเมียปีกซ้าย	มโรงปีกขวา
นำพลยาตรา	ปีจอบวร

๑ นายกโยธา

มโรงชั้นนา	มสุกษณามกร
มเมทักษิณ	ชวคอยู่อุคร
ผู้นำพลจร	ปีบุญฤทธา

๑ มแสงอชนาม

นายกสงคราม	ปีกขวาระกา
มเมปีกซ้าย	เรื่องฤทธเจษฎา
ปีชาลมหีมา	นำหน้าพลผลาญ

๑ มเมียนาคนาม

ริบตีสงคราม	ปีกซ้ายปีชาล
ปีบุญปีกขวา	เกล้าเกล้าไชยชาญ
ปีชวคหัวหาร	ข่มข้านาคอร

๑ มแมนามกรุทธ

เปนจอมพลยุทร	กรุทธพลจรัดจร
มเมียปีกซ้าย	ฝ่ายทิศอุคร
มโรงสังหาร	นำหน้าสังหาร

๑ ปืวอกเลศลัษ

จงไค่นามพัยัก	จักมีไชยชาณ
มเมียปืกซ้าย	ขวาเอาปืขาล
รกาผาคผลาณ	นำหน้าโยธา

๑ รกาองอาจ

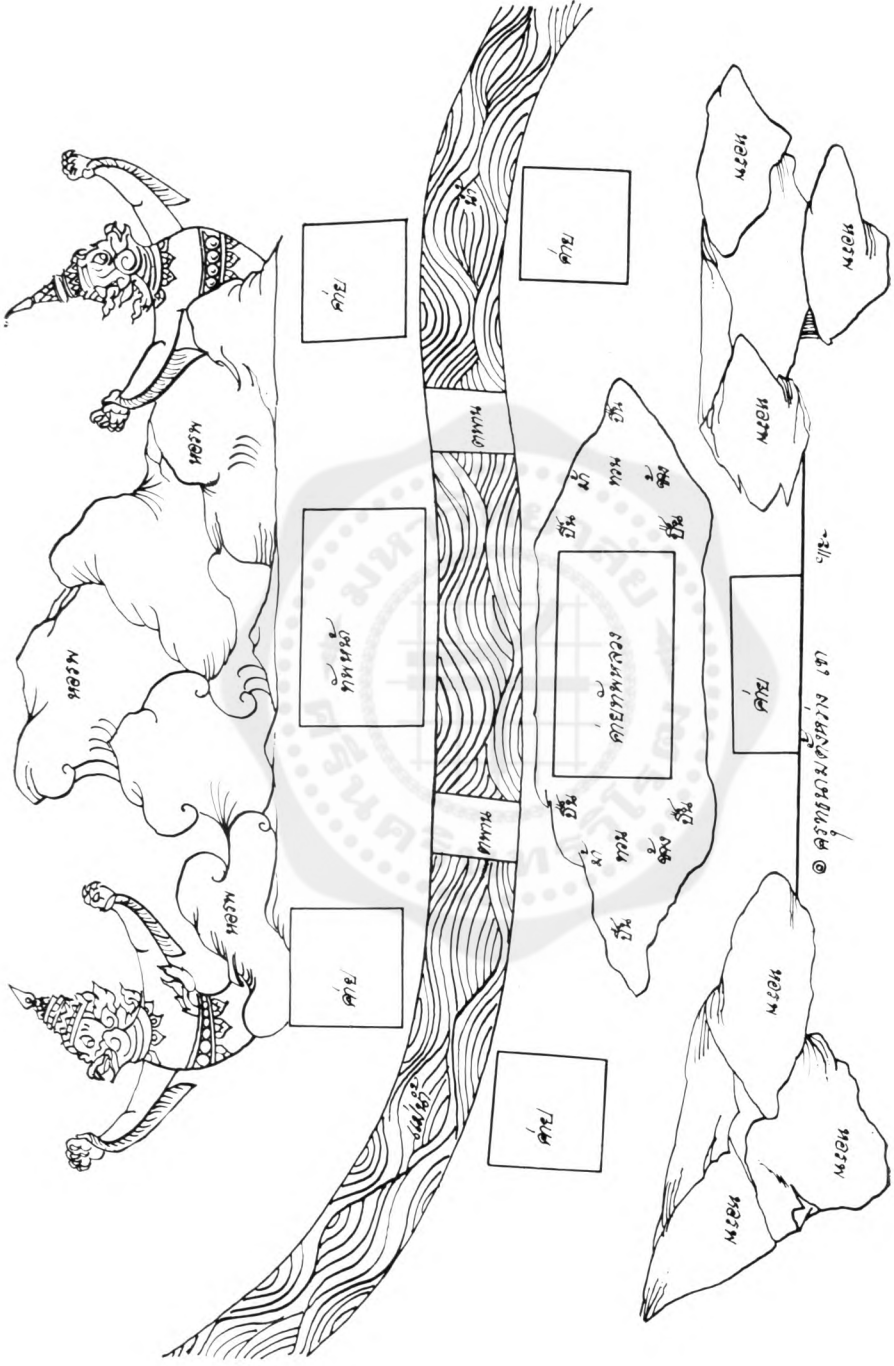
ไค่นามสีหราช	เกชเจษฏา
มเมียปืกซ้าย	ฉลุปืกขวา
นำพลยาตรา	มเมียแรกการ

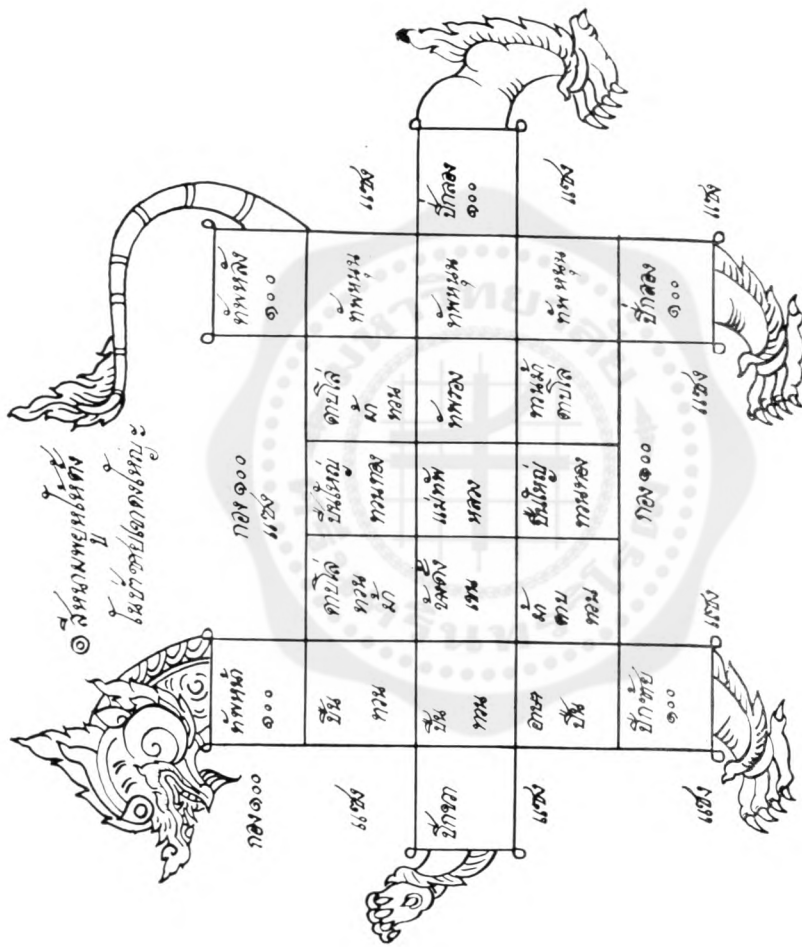
๑ ปืจออริบติ

ส่นักนามมี	เกชะแสนศาล
ปืเถาะปืกขวา	ฉลุซ้ายพลหาร
ปืวอกไชยชาณ	นำหน้าชิงไช

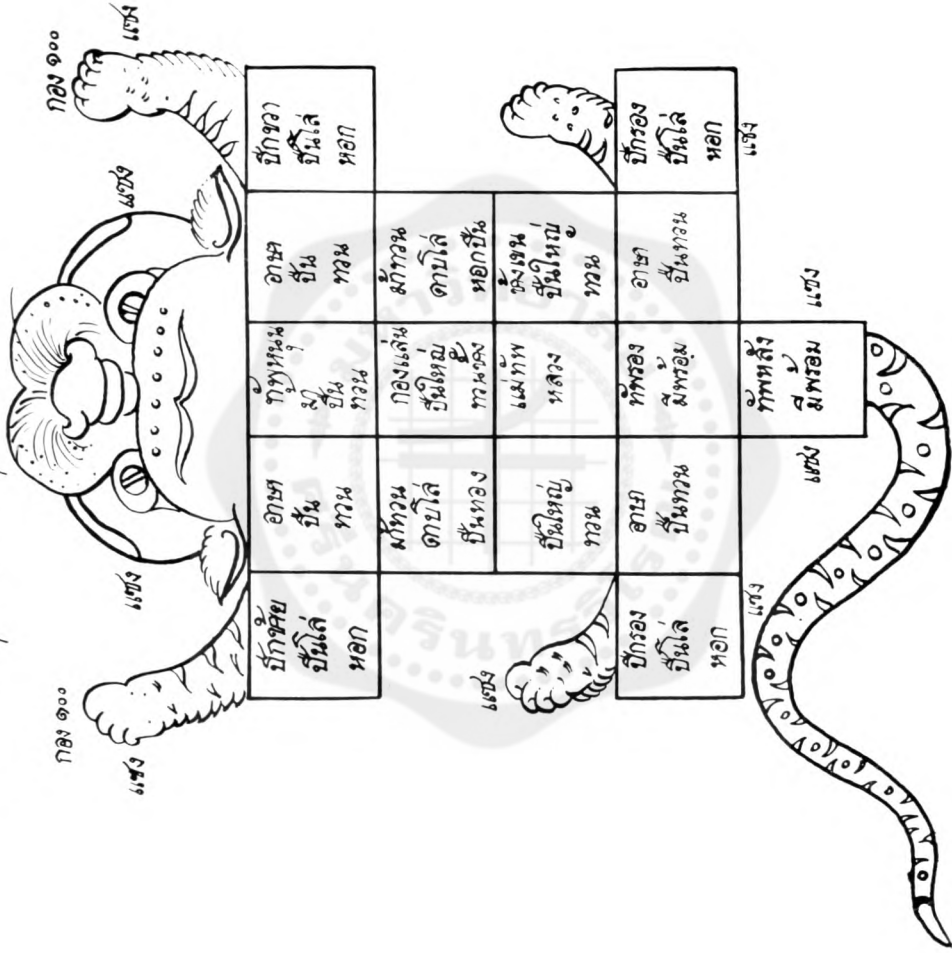
๑ กุณมุสทินาม

ผู้เกล้าสงคราม	สัทรูหวาคไหว
มเมียปืกขวา	วอกซ้ายฤทธิไกร
นำหน้าพยุหไกล	มโรมหิมา ะ

๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๑
 ๑๖๖

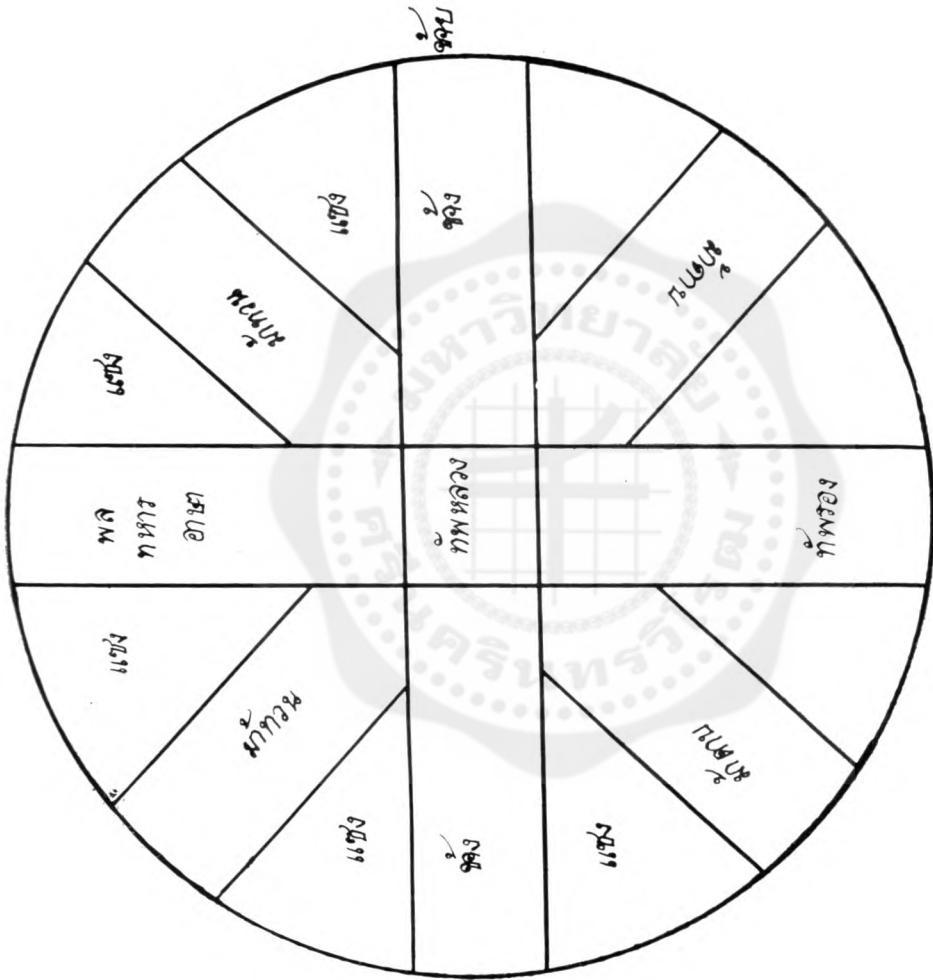

ปีงบประมาณ	พ.ศ. ๒๕๖๖	พ.ศ. ๒๕๖๖	พ.ศ. ๒๕๖๖
------------	-----------	-----------	-----------

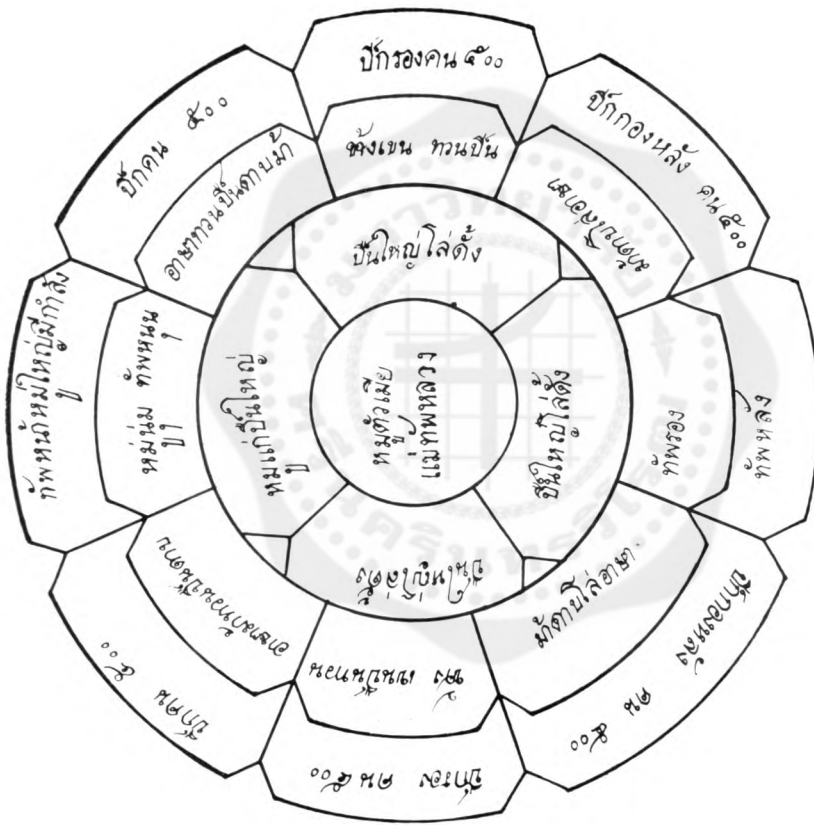
[illegible]

๑. เกาะสหภาพอยู่ในระนาบที่ $z = 0$,
 เติบโตตามแนวแกน z //

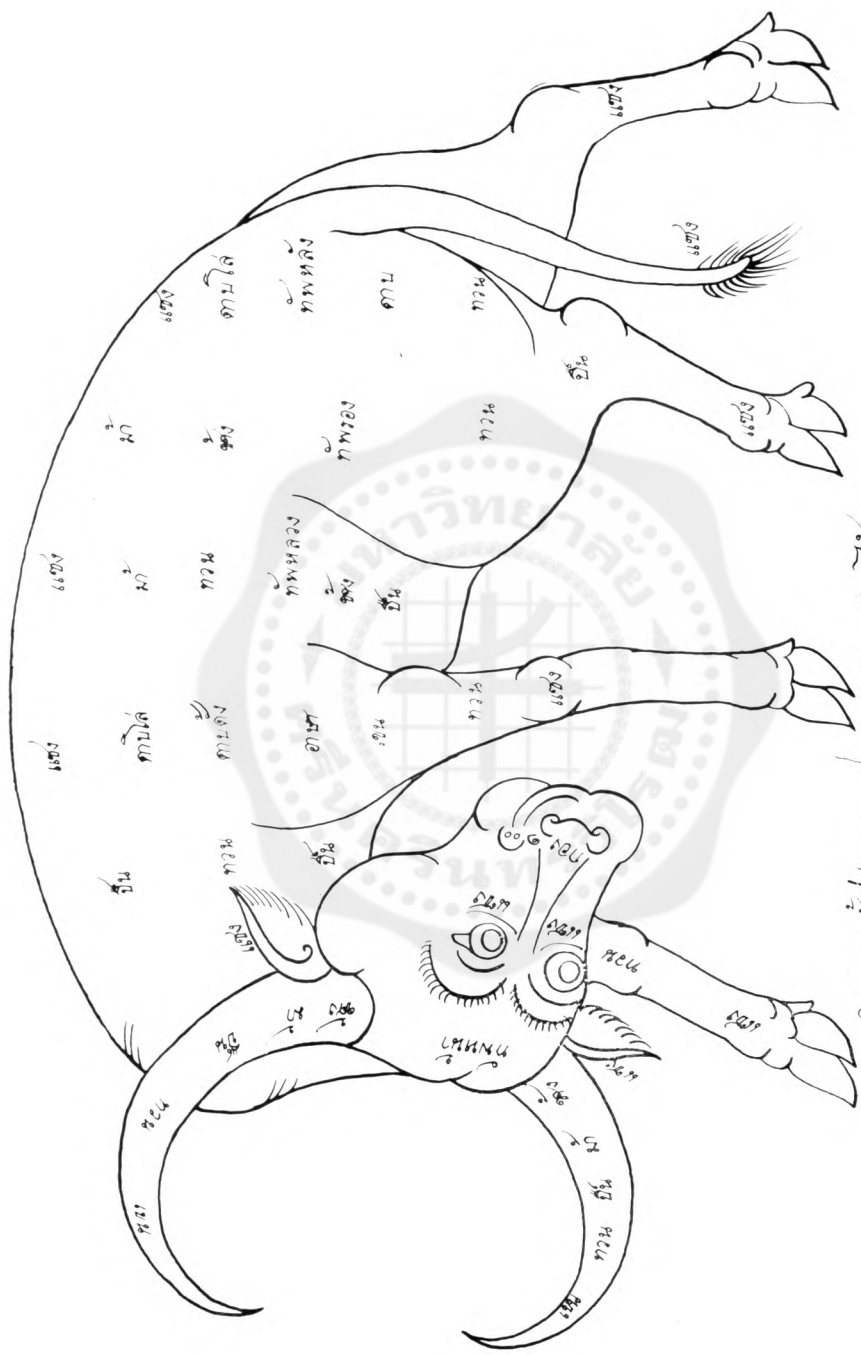
३५

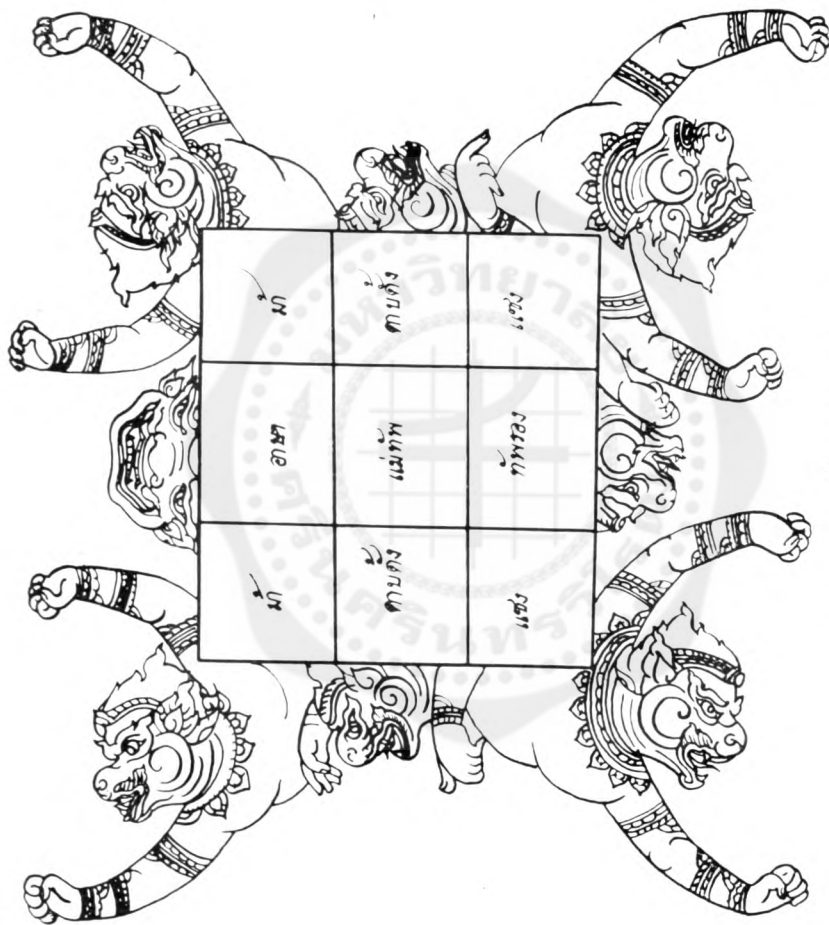
๑ ชื่องานศพที่
ให้ตั้งเตาเผาศพที่

๑. คณะกรรมการโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

๑. มหิงษะมยุหะทนต์กัณฑ์ม่างพลเณวภาพการปือจยภคินก็ได้ ๗๖

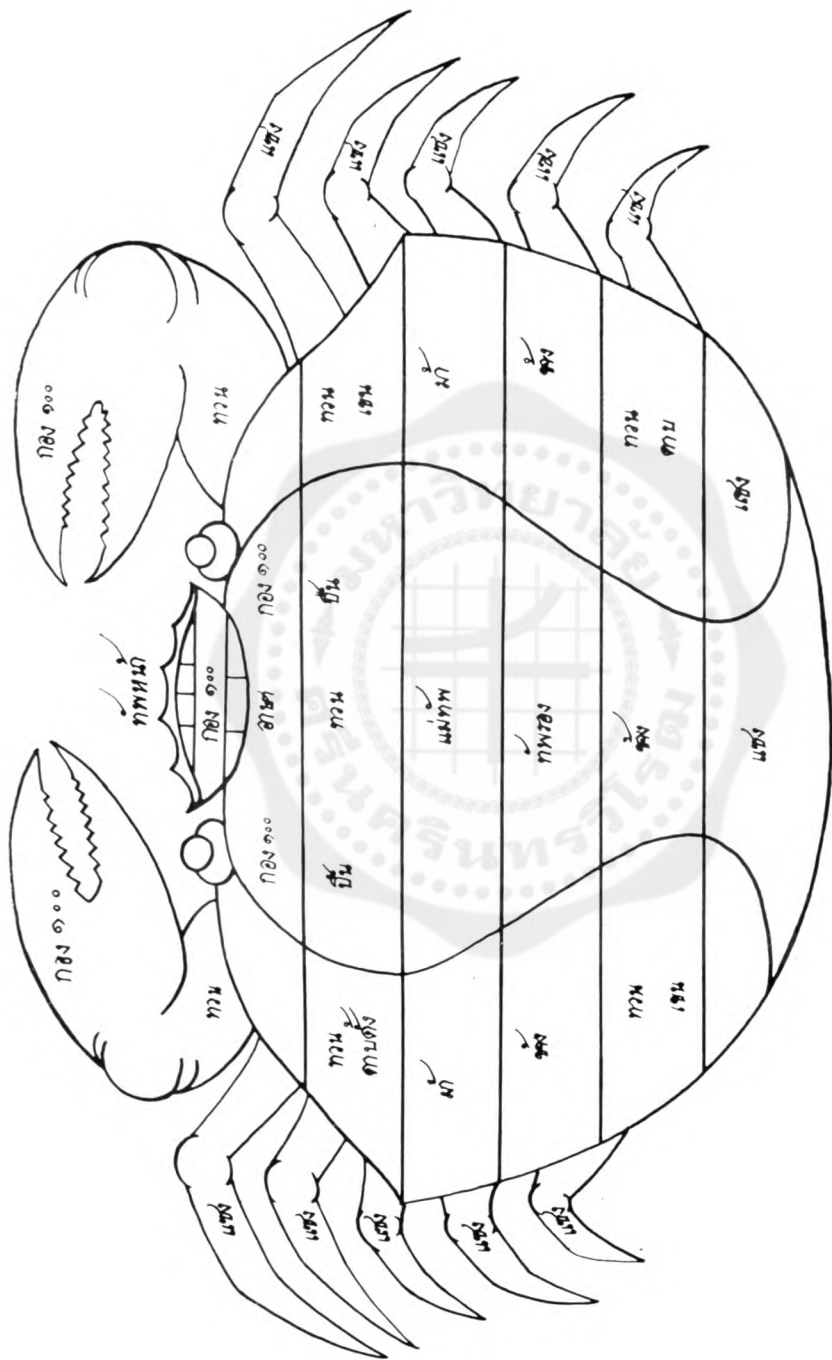

๑. ทวีตพรพรหม พงษ์ประเสริฐชัยกุล ๑๒๕

ਮਲਾ
ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ

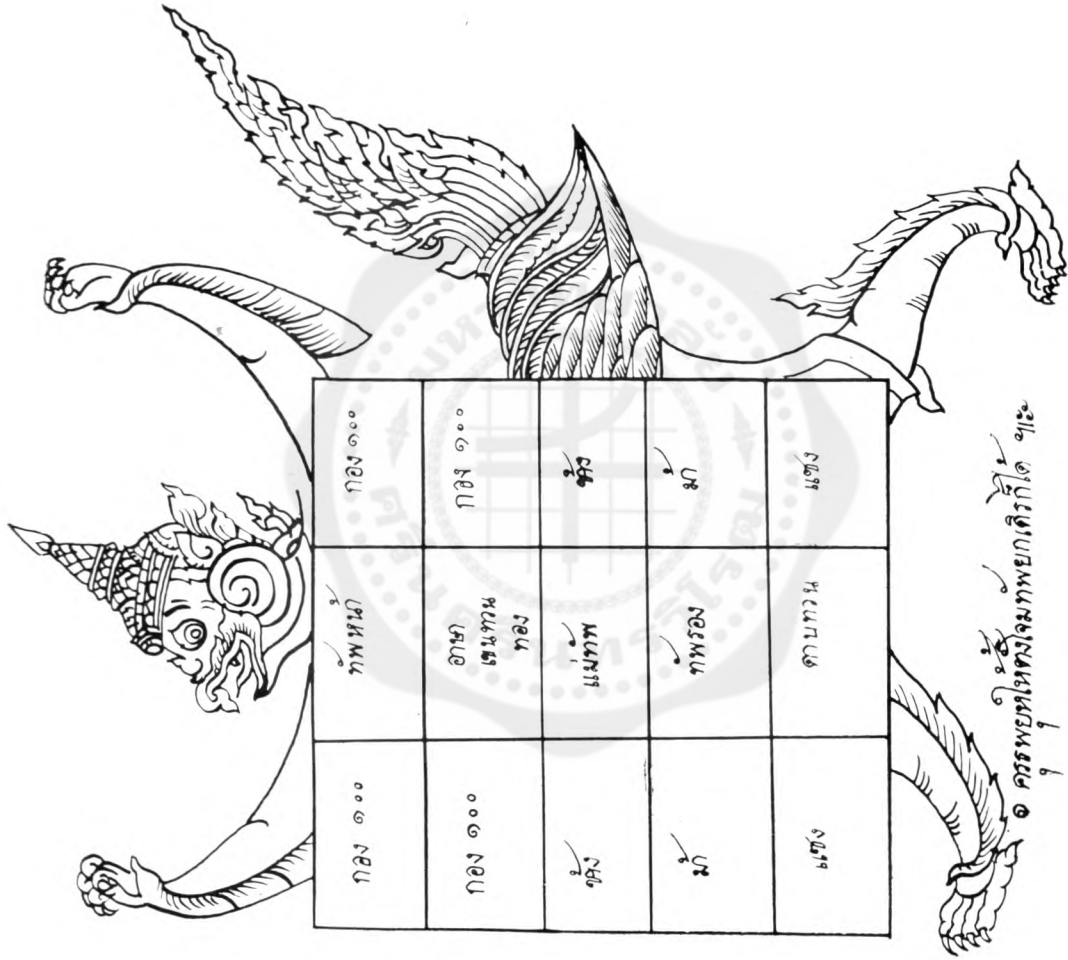
ॐ श्रीगणेशाय नमः

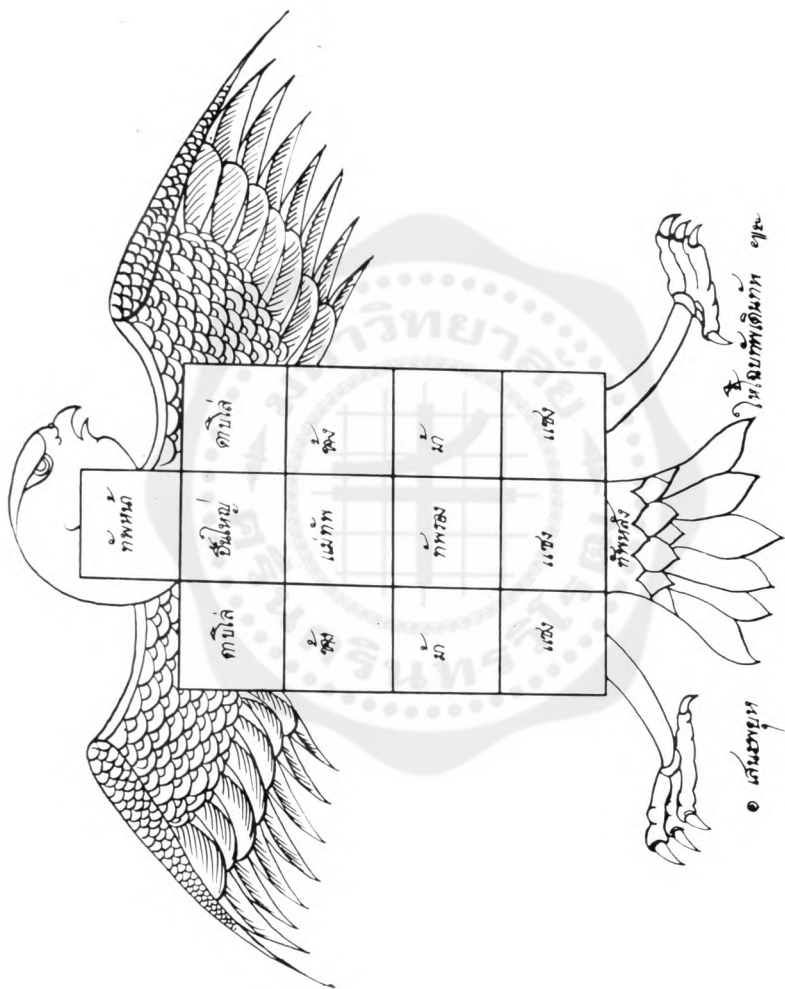
[illegible]

๑. การกักขังปลาในตู้เลี้ยงปลา

เลี้ยงปลา

๑. เสริมสร้าง

๒. เสริมสร้าง

๑ ขอพระพยานทั้งหลาย ฅาย พระอนาปานพยานอกเป็นสำคัญกษัตริย์กัน ให้ทสพิจารภวไยในคลองพระนา
สัค (๕) ถ้าพระวैयाเอกเบือชย ไททรงพระเสสพระหะเดวเือชย ประสุมพระภกเือชย จงเสมือ ตมพระภักตร
ตามกิด แล้วทมยงพระภกเือชย ไทก่อน ทรงบิกรว่า ฤๅสรณฉิรฐริ แล้วยงพระภกเือชยไป
บัลจบพระภกเือชยเจมอ แล้วทมยงพระภกเือชยไปแล้ว ทรงบิกรว่า ฤๅสรณังกฐาฉิ แล้ว
ยงพระภกเือชยไปจนจบ แล้วยงพระภกเือชยไปอีก ทรงบิกรว่า ฅบับสรณฉิรฐริ แล้วเสด็จ
พระตำเือชยในตงพระฉิม ๑ ถ้าพระวैयाเอกพระฉิมเือชย ไททรงพระเสสพระหะเดว
ตมพระภักตรตามกิด แล้วทมยงพระภกเือชยไปก่อน ทรงบิกรว่า ฅบอฉิรฐฤๅสรณังกฐาฉิ จังยงพระ

[illegible]

๑) ถ้าจะแสดงภาพตามใบไม้ก็ดี
 ขาคีตสัน พายเยอึงฆาก
 รุ่งประกายทอประกายเด่นไช้ชนะ
 ฅนประเทกสิ ไช้ได้พวยฆากวาม
 เรงให้กระทำคักก่อนธณะ
 ฅนได้พวยฆากวาม
 ฅนได้พวยฆากวาม
 ฅนได้พวยฆากวาม

